

TAUTINIŲ bendrijų 2018 naujienos Nr. 4 (67)

Rugsėjo 22 – 23 d. Lietuvoje su apaštaliu vizitu lankėsi popiežius Pranciškus. Katalikų bažnyčios vadovas kalbėjo, kad per visą savo istoriją Lietuva sugebėjo priglausti, suburti ir priimti įvairiausių tautybių ir religijų žmones.

p. 12

A. Puškino literatūrinis muziejus, įsikūręs nuostabiai gražiam ir jaukiame, beje, visais metų laikais Vilniaus kampelyje Markučiuose, - vienas iš nedaugelio rusų kultūros Lietuvoje židinių. Jame pasakojama apie poeto gyvenimą ir kūrybą, pristatoma jo kūrinių vertimų į lietuvių kalbą istorija ir vertėjai, vyksta daug kultūrinių renginių.

p. 18

Šiemet sukanka 75-eri metai, kai buvo likviduotas Vilniaus getas. Vilniuje vyko daug renginių, skirtų paminėti šią datą ir pagerbti Holokausto aukų atminimą.

p. 14

Spalio 12 d. Totorių bendruomenės namuose Keturiasdešimties totorių kaime (Vilniaus r.) vyko totoriško siuvinėjimo meistriskumo klasė, kurią vedė iš Lvovo (Ukraina) atvykusios moterų klubo „Krymo totorės“ narės.

p. 24

Lapkričio 17 d. Klaipėdoje vyko tarptautinis tautinių bendrijų festivalis. Jame dalyvavo daug uostamiesčio tautinių bendrijų meno kolektyvų, svečiai iš Latvijos, Estijos ir Ukrainos. Festivalis skirtas pasveikinti ir pagerbti tris Baltijos šalis Nepriklausomybės 100-ųjų metinių proga.

p. 17

T u r i n y s

TAUTINIŲ MAŽUMŲ DEPARTAMENTE

Apie Lietuvos patirtį – tarptautiniame seminare Kroatijoje	2
Lankėsi svečiai iš Uzbekistano	2
Bibliotekos lobiai tarnaus tiriant tautinių bendrijų paveldą	3
Mokslininkės iš JAV paskaita	3

AKTUALIJOS

V. Montvydaitė: tokios Lietuvos, kokią turime, nebūtų be visų mūsų valstybėje gyvenančių tautų indėlio	4
Kalendoriuje – jubiliejinių metų aidai	7
Tarptautinę tolerancijos dieną minėjo istorinėje salėje	8
Ar nekaltumo prezumcija yra taikoma tautybei?	11
Popiežius Pranciškus: per visą savo istoriją Lietuva sugebėjo priglausti, suburti ir priimti įvairiausių tautybių ir religijų žmones	12
5779-ųjų metų žydiškas kalendorius primena Holokausto tragediją	13
Paminėtos Vilniaus geto sunaikinimo 75-osios metinės	14
Tautinių bendrijų festivalyje Klaipėdoje – gausus būrys žiūrovų ir atlikėjų	17
N. Petrauskienė, J. Rumša. Markučiuose istorija ir dabartis – neatskiriama	18
Subūrė kūrėjus iš daugelio šalių	21
D. Kurmilavičiūtė. Bulgare tiria Lietuvos totorių istoriją	22
Mokėsi totoriško siuvinėjimo meno	24
Aktyviai veiklai amžius – ne kliūtis	24
Elnio gatvė Šiauliuose pervadinta į Frenkelių gatvę	25
M. Kudinos meninio siuvinėjimo darbų paroda	25

NETEKTIS

Lietuva neteko iškilaus menininko	16
---	----

NAUJOS KNYGOS

Pakaunės litvakus primins knyga	26
Literatūrinį almanachą skyrė valstybės jubiliejui	26
Ir namai gali daug papasakoti	26
Abiejų Tautų Respublika buvo daugiatautė ir daugiakultūrė valstybė	27
Lenkai Lietuvoje ir Latvijoje	27

TAUTINĖS MAŽUMOS UŽSIENYJE

Tautinės mažumos Estijoje	28
---------------------------------	----

SUMMARY	28
---------------	----

Apie Lietuvos patirtį – tarptautiniame seminare Kroatijoje

Rugsėjo 25-26 d. Kroatijoje vyko tarptautinis ekspertų seminaras „Romų jaunimo perėjimas nuo išsilavinimo iki darbo rinkos“, kurį organizavo Europos Taryba (ET) kartu su Kroatijos Tautinių mažumų ir žmogaus teisių biuru.

Seminare dalyvavusi Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės Ryšių su tautinėmis bendrijomis skyriaus vyr. specialistė Gražina Sluško pristatė gerąją Lietuvos patirtį užtikrinant romų jaunimo integraciją į visuomenę ir įsitvirtinimą darbo rinkoje. Buvo pristatytos romų nuotolinio mokymo

iniciatyvos, suaugusiųjų mokyklų, profesinio mokymo programos, finansuojamos ES projektų lėšomis.

Renginio metu buvo susipažinta su kitų šalių praktika užtikrinant romų jaunimo integraciją, pasidalinta informacija apie romų padėtį Kroatijoje bei išklausti tarptautinių institucijų bei romų nevyriausybinių organizacijų pasiūlymai, kaip efektyviai užtikrinti romų jaunimo integraciją švietimo ir darbo srityse.

ET sprendžia su Romų integracija susijusius klausimus nuo 1969 m., kai į šios tautinės mažumos problematiką buvo atkreiptas dėmesys siekiant

užtikrinti švietimo galimybę visiems. 1983 m. ET inicijavo Romų mokytojų apmokymo programą, o 1993 m. pirmą kartą Romų bendruomenė buvo pripažinta kaip „tikroji Europos mažuma“.

Per šį laikotarpį ET ėmėsi daug įvairių veiksmų romų integracijai skatinti, o 2011 m. ET Ministrų pavaduotojų biuras patvirtino naujojo Ekspertų komiteto (CAHROM) įgaliojimus. Vienas iš pagrindinių CAHROM tikslų – nacionalinių politikų romų integracijos klausimai, analizė ir įvertinimas bei apskaitimas gerąją patirtimi. CAHROM'o asocijuotais stebėtojais yra tarptautinės organizacijos, Europos romų ir keliautojų forumas ir kt.

Lankėsi svečiai iš Uzbekistano

Spalio 1 d. Tautinių mažumų departamento direktorė dr. Vida Montvydaitė susitiko su delegacijos iš Uzbekistano Respublikos nariais, viešninčiais Lietuvoje. Susitikime dalyvavo Tautinių santykių ir draugiškų ryšių su užsienio šalimis prie Uzbekistano Ministrų kabineto komiteto pirmininko pavaduotojas Komolitdin Išanchodžaev, šio komiteto skyriaus vedėjas Zakir Abidov, draugijos „Uzbekistanas – Lietuva“ direktorius Sadridin Turobžonov, Uzbekų

kultūros centro pirmininkė Leila Urmanova-Vnukova, Lietuvos ir Estijos uzbekų bendruomenės atstovai bei Tautinių mažumų departamento darbuotojai.

Svečiams buvo pristatyta Lietuvos tautinių mažumų situacija, pasidalinta patirtimi įgyvendinant tautinių mažumų politiką, saugant paveldą ir puoselėjant kultūrą.

Delegacijos nariai papasakojo apie Uzbekistano istoriją, kultūrą ir dabartį, apžvelgė tautinių mažumų padėtį

ir integracijos priemones savo šalyje.

Svečių iš Uzbekistano Respublikos vizitas Lietuvoje susijęs su Uzbekų kultūros centro Lietuvoje rengiama švente „Uzbekų kultūros dienos Lietuvoje – Rytų žvaigždė“, skirta Uzbekistano Respublikos 27-osioms nepriklausomybės metinėms ir Uzbekų kultūros centro 17-osioms veiklos Lietuvoje metinėms paminėti. Uzbekistano nepriklausomybės diena minima rugsėjo 1 d., kai 1991 m. rugpjūčio 31 d. šalis paskelbė nepriklausomybę nuo SSRS.

Šventės metu Vilniaus ir Visagino gyventojai turėjo galimybę susipažinti su Centrinės Azijos tautų folkloru, liaudies amatais ir uzbekų tautos tradicijomis, padėsiančiomis geriau pažinti šią tolimą, labai įdomią ir turinčią galias kultūrines tradicijas tautą bei jos atstovų, gyvenančių Lietuvoje, pasaulėjautą.

Uzbekistane gyvena apie 32 mln. žmonių. Uzbekai sudaro per 83 proc. šalies gyventojų. Šalyje taip pat gyvenama tadžikų, kazachų, rusų, karakalpakų, kirgizų, totorių, taip pat ir lietuvių, iš viso – per 130 tautybių atstovų.

Lietuvoje, 2011 m. surašymo duomenimis, gyveno 157 uzbekų tautybės asmenys, daugiausia Vilniuje, Visagine, Jurbarko, Kelmėje.

Departamento darbuotojai su svečiais iš Uzbekistano

Bibliotekos lobiai tarnaus tiriant tautinių bendrijų paveldą

Spalio 2 d. Tautinių mažumų departamento direktorė dr. Vida Montvydaitė ir Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos direktorius dr. Sigitas Narbutas pasirašė bendradarbiavimo susitarimą tarp šių dviejų institucijų. Dokumentas atveria kelią abiejų institucijų darbuotojams bendromis pastangomis tirti, saugoti ir įprasmiti Lietuvos tautinių mažumų istoriją ir paveldą, plėtoti bendradarbiavimą akademinio tyrimų srityje, įgyvendinti bendras projektines mokslines iniciatyvas, teikti tarpusavio pagal-

bą vykdant teisės aktais priskirtas funkcijas.

Susitarimu Tautinių mažumų departamento ir Vrublevskių bibliotekos darbuotojams bus sudaryta galimybė dalyvauti bei kartu įgyvendinti mokslinius projektus, organizuoti tyrimus, konferencijas, seminarus, diskusijas ir kitus renginius, susipažinti su šių institucijų veikla ir darbo specifika.

Be kita ko, Tautinių mažumų departamentas sudarys galimybę bibliotekos darbuotojams organizuoti ir įgyvendinti priemones, skirtas kultūros paveldo tyrimams tautinių mažumų

saugoma literatūra, kultūros paveldo kolekcijomis ir fondais, moksliniais kultūros paveldo tyrimais, kvies departamento darbuotojus pagal kompetenciją konsultuoti inicijuojant ir atliekant mokslinius tyrimus, susijusius su tautinių mažumų kultūros paveldo ir istorinio palikimo puoselėjimo bei tarpkultūrinio dialogo skatinimo sritimis.

„Šis susitarimas atveria plačias bendradarbiavimo tarp bibliotekos ir departamento perspektyvas. Siekiant tinkamai ištirti ir reprezentuoti Lietuvos tautinių mažumų paveldą, departamento darbuotojams bus suteikta prieiga prie neišsemiamų unikalios ir be galo vertingos medžiagos lobynų, saugomų bibliotekoje, o departamentas galės dalintis savo praktine patirtimi ir atliekamomis analizėmis su bibliotekos mokslininkais, įgyvendinant tautinių mažumų politiką mūsų dienomis ir faktiškai kuriant šiuolaikinę istoriją“, – sakė dr. Vida Montvydaitė.

Renginyje dalyvavo departamento ir bibliotekos darbuotojai, tautinių bendruomenių atstovai, mokslininkai. Jo metu buvo atidaryta kilnojamoji paroda „Lietuvą kūrėme kartu“, koncertavo romų tautybės baritonas Gopalas Michailovskis.

Tautinių mažumų departamento direktorė dr. V. Montvydaitė ir Vrublevskių bibliotekos direktorius dr. S. Narbutas sutarė dėl bendradarbiavimo

bei tarpkultūrinio dialogo srityse, konsultuos, teiks pasiūlymus, dalinsis atliktais tyrimais, studijų rezultatais ir statistinių duomenų ištekliais su bibliotekos darbuotojais.

Biblioteka sudarys galimybes departamento darbuotojams naudotis

Mokslininkės iš JAV paskaita

Spalio 16 d. Tautinių mažumų departamente viešėjusi Montanos valstijos Billings universiteto mokslininkė dr. Susan Barfield pasidalino patirtimi, integruojant tautinių mažumų kultūrą į ugdymo programas JAV ir kitose valstybėse.

Paskaitoje „Švietimo segregacija, etninių mažumų įtraukimas ir asimiliavimas“ S. Barfield pristatė įvairius švietimo modelius, iliustruojančius skirtingą politiką etninių mažumų atžvilgiu.

S. Barfield turi didelę edukacinio darbo su įvairiomis kultūrinėmis grupėmis patirtį visame pasaulyje. Mokslininkė yra dirbusi daugiau nei

40 šalių. Jos akademinio domėjimosi sritis – etninių mažumų kultūrų išsaugojimas, jas integruojant į daugumos kultūrą, pasitelkiant švietimą ir įtraukųjį ugdymą, taip pat dvikalbis ir daugiakalbis ugdymas.

S. Barfield inicijavo kelis Montanos valstijos finansuotus projektus, skirtus padidinti Amerikos indėnų mokytojų skaičių šios valstijos mokyklose. Taip pat ji įgyvendino edukacinius projektus Mapuche, Aymara ir Rapa Nui indėnų gentyse Čilėje. Nuo 1990 m. mokslininkė yra dvikalbių anglų ir ispanų, prancūzų, arabų, vokiečių, japonų ir kinų ugdymo programų vertintoja JAV.

Šiuo metu S. Barfield įgyvendina edukacinį testinį projektą tarp Čilės indėnų, finansuojamą National Geographic Society.

Už savo veiklą mokslininkė yra gavusi Benedict J. Surwill viso gyvenimo pasiekimų apdovanojimą. Kaip Fulbraito stipendinininkė S. Barfield įgyvendino edukacinį projektą, skirtą romų integracijai Slovakijoje, kurioje gyvena didelė romų bendruomenė.

Į Lietuvą ji atvyko Vilniaus kolegijos Pedagogikos fakulteto kvietimu, gavusi Fulbraito stipendiją trikalbei romų-lietuvių-anglų knygai vaikams bei metodinei priemonei, kaip šią knygą panaudoti pamokose, parengti.

V. Montvydaitė: tokios Lietuvos, kokią turime, nebūtų be visų mūsų valstybėje gyvenančių tautų indėlio

Besibaigiantys 2018-ieji Lietuvos žmonių atmintyje išliks kaip Lietuvos valstybės atkūrimo 100-mečio minėjimo metai. Įvairiausi renginiai, visą šalį vienijanti „Dainų šventė“, istorinis viso pasaulio lietuvių ir Lietuvos tautinių bendrijų susitikimas Vilniaus Rotušės aikštėje, popiežiaus Pranciškaus vizitas – visa tai kūrė vienybės atmosferą.

Tautinėms bendrijoms priklausantys beveik 15 proc. šalies gyventojų buvo aktyviais šimtmečio minėjimo renginių organizatoriais, dalyviais ir svečiais. Apie tai, su kokiomis nuotakomis Lietuvos tautinės mažumos pasitinka antrąją atkurtos valstybės šimtmetį, kalbamės su Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktore dr. Vida Montvydaite.

– Papasakokite, kokie buvo svarbiausi Tautinių mažumų departamento darbai ir veiklos prioritetai šiais metais?

– Svarbiausias departamento veiklos prioritetas nuo pat jo atkūrimo 2015 m. – užtikrinti galimybes Lietuvoje gyvenantiems tautinių mažumų atstovams saugoti savo tapatumą, visapusiškai dalyvauti šalies visuomeniniame, politiniame ir kultūriniame gyvenime, jaustis ir būti pilnaverte Lietuvos visuomenės dalimi, savo šalies šeimininkais.

Šiame minėjime Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmetį, todėl svarbiausiu Departamento darbu tapo įtvirtinti Lietuvos visuomenės sąmonėje istorinę tiesą, kad tokios Lietuvos, kokią turime, nebūtų be visų mūsų valstybėje gyvenančių tautų indėlio. Todėl lygiai taip pat, kaip ir lietuviai, mūsų atkurtos valstybės šimtmečiu didžiuojasi ir jį švenčia visos prie mūsų valstybės stiprinimo prisidedančios tautos.

– Koku būdu Departamentas prisidėjo prie atkurtos valstybės 100-mečio minėjimo?

– Metų pradžioje, minint pačią reikšmingiausią Lietuvos istorijos datą – Valstybės atkūrimo dienos išvakarėse, kuomet buvo duotas startas visiems šimtmečio minėji-

mo renginiams, Tautinių bendrijų namuose pristatė visuomenei ilgai gvildentą ir ruošimą istaigos projektą – kilnojamąją parodą „Lietuvą kūrėme kartu“, kurią kūrė Vilniaus Universiteto Istorijos fakulteto doc. dr. Jurgitos Verbickienės vadovaujama studentų-istorikų bei dėstytojų komanda.

Paroda yra skirta Lietuvos tautinėms bendruomenėms ir jų indėliui kuriant Lietuvos valstybę, ginant jos laisvę ir nepriklausomybę. Pats parodos pavadinimas atsako į klausimą, kodėl jos reikėjo ir apie ką ji yra. Džiaugiuosi, kad radome bendraminčių, kūrėjų, kurie rinko medžiagą ir, mano manymu, labai sėkmingai sugebėjo pristatyti Lietuvą, prie kurios kūrimo prisidėjo įvairios tautos įvairiais laikotarpiais.

Per šiuos metus paroda spėjo apkeliauti beveik visą Lietuvą, ji buvo eksponuojama mokyklose, bibliotekose, kultūros centruose, o taip pat Lietuvos Respublikos Seime ir Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekoje. Ypač džiugu, kad susidomėjimas mūsų paroda vis auga ir ji yra rezervuota beveik pusmečiui į priekį.

V. Montvydaitė

Dar vienas svarbus renginys, kuris buvo organizuotas bendromis Tautinių mažumų departamento ir Pasaulio lietuvių bendruomenės pastangomis – liepos 1 d. Rotušės aikštėje šurmuliavęs įvairiatautis miestelis „Šimtas Lietuvos veidų – sujunkime Lietuvą“, kuriame susitiko 30 lietuvių bendruomenių iš skirtingų pasaulio šalių ir 25 Lietuvos tautinės bendrijos. Renginį aplankė šalies prezidentė Dalia Grybauskaitė, Ministras Pirmininkas Saulius Skvernelis, užsienio reikalų ministras Linas Linkevičius.

Ši bendra šventė suvienijo visus Lietuvos žmones pagal tai, ką mes jaučiame savo širdyse – begalinę meilę Lietuvai, kuri vieniems yra gimtinė, o kitiems tapo antraisiais

namais. Nebūtina būti lietuviu arba gyventi Lietuvoje tam, kad Lietuvą laikytum savo Tėvyne. Tėvynė yra ta šalis, su kuria jaučiame stiprų emocinį ryšį, kurios visuomenei jaučiamės priklausantys.

Lietuvoje gyvena 154 tautybių atstovai ir visi jie savo buvimu praturtina mūsų šalį ir mūsų visuomenę, lygiai taip pat, kaip po visą pasaulį išsibarstę mūsų tautiečiai praturtina tų valstybių, kuriose jie dabar gyvena, kultūras.

Taip pat tautinių mažumų atstovai aktyviai dalyvavo ir savo įvairove nuspalvino Dainų šventės renginius.

Na, ir žinoma, kaip ir kasmet, Departamentas skyrė projektinį finansavimą tautinių mažumų kultūros projektams. Ypatingas dėmesys šiemet buvo skirtas būtent su atkurtos Lietuvos 100-mečio minėjimu skirtiems tautinių bendrijų renginiams, todėl didžioji dalis pateiktų projektų buvo susiję su šios datos įprasminimu.

– Koks projektinis finansavimas buvo skirtas 2018 m.?

– 2018 metais Tautinių mažumų departamentas finansavo trijų krypčių kultūrų plėtotės projektus: Tautinių mažumų kultūros sklaidos, Tautinių mažumų kultūros sklaidos ir kultūrinio bendradarbiavimo Pietryčių Lietuvoje bei Tautinių mažumų kultūros sklaidos visuomenės informavimo priemonėse. Taip pat buvo skelbtas atskiras Tautinių mažumų kultūros ir integracijos centrų veiklos projektų konkursas.

Daliniam projektų finansavimui iš valstybės biudžeto buvo skirta beveik pusė milijono eurų.

132 kultūros projektams, skatinantiems tautinių mažumų kultūrų plėtotę, šiemet buvo skirta 175 tūkst. eurų.

33 projektams, skirtiems stiprinti tautinių mažumų ir jaunimo neformalaus ugdymo veiklas bei pilietines, kultūrines, socialines veiklas ir įgūdžius, buvo skirta 70 tūkst. eurų.

10 projektų, skirtų įgyvendinti iniciatyvas tautinių mažumų žiniasklaidos priemonių bei nevyriausybinių organizacijų informacinio raštingumo ir atsparumo propagandos poveikiui didinti, buvo skirti 25 tūkst. eurų.

13 Tautinių mažumų kultūros ir integracijos centrų veiklos projektams buvo skirta 231 tūkst. eurų.

Labai svarbi veiklos kryptis – įvairių tautybių jaunimo bendradarbiavimo ir dialogo skatinimas. Šio tikslo siekiame stimuliuodami ir finansuodami tautinių mažumų ir lietuvių mokyklų bendradarbiavimą, pasikeitimą gerąją patirtimi, jaunimo įtraukimą į kitą kultūrinę ir kalbinę aplinką. Skatindamas Pietryčių Lietuvos ir kitų šalies regionų mokyklų tarpkultūrinį dialogą, departamentas finansavo 14 Pietryčių Lietuvos mokyklų, kuriose mokoma lietuvių, lenkų ir rusų kalbomis, moksleivių projektų. Šių projektų įgyvendinime dalyvavo dar 20 mokyklų iš Vilniaus ir Vilniaus rajono, Visagino, Šalčininkų, Švenčionių, Trakų, Šiaulių, Varėnos, Kėdainių, Palangos ir Ukmergės.

Taip pat finansuotos 6 nevyriausybinių organizacijų. Jų projektuose dalyvaus apie 100 mokyklų moksleivių bei 5 nevyriausybinių organizacijų, kurių projektų veiklose dalyvaus vaikai ir jaunimas iš Pietryčių Lietuvos. Iš viso Pietryčių Lietuvos mokyklų tarpkultūrinio bendradarbiavimo projektuose dalyvaus daugiau kaip 3000 vaikų. Mokyklų bendradarbiavimo projektams buvo skirta daugiau kaip 60 tūkst. eurų.

Jau vyksta finansavimo paraiškų priėmimas 2019 m., jos bus priimanamos iki gruodžio 14 d.

– Tačiau svarbu juk yra ne tik sudaryti sąlygas tautinėms bendruomenėms puoselėti ir saugoti savo tapatybę, kultūras ir tradicijas, tačiau ir formuoti plačiosios visuomenės, tautinėms mažumoms nepriklausančių asmenų

nuomonę apie tautines mažumas, jų vietą valstybėje, indėlį į šalies istoriją ir jos gerovę. Ką Departamentas veikia šiomis kryptimis?

– Tikra tiesa ir net negalėčiau atsakyti, kuri iš Departamento funkcijų yra svarbesnė. Formuodami teigiamą viešąją nuomonę apie tautines mažumas bei skatindami visuomenės domėjimąsi tautinėmis bendrijomis, jų gyvenimo būdu, tradicijomis, kalbomis, kultūros paveldu, Departamentas kasmet skelbia konkursus žurnalistams ir studentams – piniginiams premijoms laimėti.

Premija „Už tarpkultūrinio dialogo skatinimą“ skirta tautinių bendruomenių gyvenimą besigilinantiesiems ir jį aprašantiems žurnalistams. Ši premija, tik kitu pavadinimu, skiriama žurnalistams nuo 2007 m. Šiemet ji buvo skirta Inai Šilinai už dokumentinį multimedijos projektą „Tapatybė“, skelbiamą portale nano-ok.lt. Projektas gilinasi į rusakalbių vaikų, užaugusių nepriklausomoje Lietuvoje, identitetą. Jo herojai kilę iš įvairių Lietuvos miestų bei miestelių. Tai studentai, jauni mokytojai, mokslininkai, politikai ir menininkai.

Specialiąją premiją šiemet pasidalino Teresos Rožankovskajos, Arūno Brazausko ir Antoni Radčenko autorių kolektyvas už penkių video paskaitų ciklą „Lietuva-Lenkija. Konflikto genezė“ ir www.15min.lt portalo dienos redaktorė Kristina Aržuolaitienė už projektą „Mes lygūs“, kurio publikacijos atskleidžia temas, skatinančias lygybę visuomenėje.

Taip pat Departamentas, siekdamas paskatinti aukštųjų universitetinių mokyklų studentus domėtis tautinėmis mažumomis ir įvairių studijų krypčių mokslo darbams rinktis su tautinėmis mažumomis susijusias temas, kasmet skelbia baigiamųjų mokslo darbų Lietuvos tautinių mažumų tematika konkursą, kuriame gali dalyvauti Lietuvos ir užsienio aukštųjų universitetinių mokyklų absolventai.

Šiomet konkurso laimėtojais tapo Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto absolventė Rūta Matimaitytė už apgintą baigiamąjį bakalauro darbą „Vilko vaikai: tarp istorijos ir užmaršties“, Aurėja Jutelytė už Centriniam Europos universitete apgintą baigiamąjį magistro darbą „Transnacionalinė romų genocido atmintis“ ir Justas Stončius iš Klaipėdos universiteto už geriausią doktoranto publikuotą mokslinį straipsnį „Vilniaus „Valiutininkų byla“ 1962 metais: antisemitizmas sovietinėje Lietuvoje“. Specialiąją vertinimo komisijos premiją Akademinei taryba skyrė Vilniaus universiteto Polonistikos centro absolventei Karinai Čarneckajai už baigiamąjį bakalauro darbą „Vilniaus rajono vietovardžių vartoseną Lietuvos lenkų kalboje (sociolingvistinis tyrimas)“.

Šie moksliniai darbai ir žurnalistų publikacijos atlieka be galo svarbią misiją – jie ne tik skatina pažvelgti į tautines mažumas kitomis akimis – ne per stereotipų, o per akademinio pažinimo prizmę, bet ir verčia žmones domėtis savo šalies istorija, pažinti galbūt ne pačias maloniausias mūsų bendros praeities akimirkas tam, kad išmokytų, kaip galima būtų nekartoti praeities klaidų, padeda pažinti ir perprasti kultūras, kurios šimtmečiais yra labai arti mūsų, tačiau kartais vis dar atrodo tokios svetimos.

Didelį darbą atlieką ir Lietuvos savivaldybės, kurios yra arčiausiai tautinių bendruomenių atstovų. Ypač mus džiugina, kad bendradarbiavimo su tautinėmis bendrijomis svarbą supranta ne tik didmiesčių atstovai, kuriuose gausu tautinių mažumų gyventojų, bet ir mažesnių miestų ir miestelių valdžios atstovai. Daugiausiai lėšų tautinių mažumų projektams Vilniaus apskrityje 2017 m. skyrė Šalčininkų raj. savivaldybė – 61 442 eurų ir Vilniaus m. savivaldybė – 38 900 eurų. Pagal vienam tautinių mažumų atstovui tekusią projektams skirtą lėšų dalį 2017 m. ženkliai išsiskyrė Kretingos rajono savivaldybė, skyrusi 57,26 euro. Taip pat Utenos ir Kauno rajonų savivaldybės.

Apdovanojimai premijų laureatams ir savivaldybių atstovams buvo įteikti iškilmingame Tarptautinės tolerancijos dienos minėjimo renginyje lapkričio 16 d.

– Kokia tai šventė ir kaip Departamentas prisideda prie jos organizavimo?

– Šiomet Lietuvoje penktą kartą oficialiai buvo minima Tarptautinė tolerancijos diena, kurią 1995 m. paskelbė 28-oji generalinė UNESCO konferencija, o nuo 2013 m. ji yra įtraukta į Lietuvos atmintinų dienų sąrašą.

Šia proga Lietuvos mokslų akademijos Didžiojoje salėje vyko Ministro Pirmininko Sauliaus Skvernelio glo-

bojamas, Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės organizuojamas iškilmingas renginys, kuriame Ministras Pirmininkas ir aš apdovanojome ir pagerbėme asmenis, labiausiai prisidėjusius prie pilietinės visuomenės kūrimo, tautinių kultūrų puoselėjimo bei tarpkultūrinio dialogo skatinimo Lietuvoje.

Aukščiausio Tautinių mažumų departamento apdovanojimai skirti labiausiai tautinių mažumų kultūrai, tapatumo išsaugojimui ir nediskriminavimo skatinimui visuomenėje nusipelnusiems asmenims pagerbti: didieji, aukso ir sidabro garbės ženklai „Už nuopelnus“, taip pat Departamento vardiniai laikrodžiai ir padėkos raštai buvo įteikti Lietuvos tautinių bendrijų atstovams, švietimo darbuotojams, ypatingą dėmesį savo miesto ar rajono tautinėms bendruomenėms skyrusios savivaldybės atstovui ir tarpkultūrinį dialogą plėtojantiems visuomenininkams.

Tautinių mažumų tematika besidomintiems akademinės bendruomenės atstovams ir žurnalistams buvo įteiktos Departamento įsteigtos pinginės premijos už geriausius baigiamuosius mokslo darbus Lietuvos tautinių mažumų tematika bei už Tarpkultūrinio dialogo skatinimą.

Šventės dalyviai salėje galėjo apžiūrėti parodą – unikalaus renginio „Šimtas Lietuvos veidų – sujunkime Lietuvą“ akimirkas. Fotografijos iš šių metų liepos 1-ąją Vilniaus Rotu-

V. Montvydaitė ir Tautybių departamento prie LRV pirmoji generalinė direktorė Halina Kobeckaitė

Su tautinių bendrijų atstovais. Dešinėje – Tautinių bendrijų tarybos pirmininkė Gunta Rone

šėje ir jos prieigose Pasaulio lietuvių bendruomenės ir Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės organizuoto pasaulio lietuvių ir Lietuvoje gyvenančių tautinių mažumų susitikimo.

– Ko Jūs norėtumėte palinkėti ateinančiais 2019-aisiais metais tautinėms bendruomenėms ir visiems Lietuvos žmonėms?

– Besibaigiantys metai buvo tikrai ypatingi tiek mūsų valstybei, tiek jos žmonėms. Parodėme visam pasauliui, kad per dvidešimt aštuonerius atkurtos nepriklausomybės metus, mes,

būdami maža valstybė, sugebėjome labai daug nuveikti ir pasiekti, todėl antrąjį atkurtos valstybės šimtmetį pasitinkame vieningesni, stipresni, tolerantiškesni ir brandesni.

Per palyginus neilgą laiko tarpą, praėjusį nuo Sovietų sąjungos griūties ir naujo, laisvo gyvenimo pradžios, vos per tris dešimtmečius sugebėjome visuomenės sąmonėje įdiegti pažangias bendražmogiškas, multikultūrines vertybes, kurios senosios Europos valstybėse formavosi šimtmečiais. Ir čia, be jokios abejonės, mums padėjo istorinė įvairių

Lietuvos tautų sugyvenimo tradicija ir bendradarbiavimo patirtis, kuria dabar mes dosniai galime dalintis su kitomis šalimis.

Todėl Naujaisiais metais visiems Lietuvos žmonėms aš norėčiau palinkėti galutinai išsilaivinti nuo stereotipų likučių, kurie vis dar tūno mūsų galvose ir trukdo mums mąstyti laisvai, atsikratyti prietarų, turėti daugiau tolerancijos, empatijos, atvirumo ir šilumos žmonėms, kurie gyvena šalia mūsų. Tuomet mes būsimė nenugalimi ir galėsime drąsiai žengti į priekį.

Kalendoriuje – jubiliejinių metų aidai

Tautinių mažumų departamentas prie LRV išleido 2019-ųjų metų kalendorių, kurio fotografijose užfiksuota keliolika akimirkų iš 2018-aisiais metais liepos 1-ąją Vilniaus rotušėje ir jos prieigose vykusio unikalaus renginio „Šimtas Lietuvos veidų – sujunkime Lietuvą“. Jame dalyvavo 30 lietuvių bendruomenių iš įvairių užsienio šalių ir 25 Lietuvos tautinės bendrijos.

Tautinės bendrijos sveikina

Kalendorius pradedamas Tautinių mažumų departamento direktorės dr. Vidos Montvydaitės straipsniu „Lietuvos tautinės bendrijos sveikina antrąjį atkurtos Lietuvos valstybės šimtmetį“.

„Lietuvos tautinės bendrijos yra neatsiejama Lietuvos visuomenės, jos

istorijos ir kultūros dalis, o pasikeitimai unikalia patirtimi saugojant savo tapatumą gyvenant ne savo kilmės šalyje labai naudinga tiek lietuviams, tiek kitų Lietuvoje gyvenančių tautybių žmonėms“, – rašoma departamento vadovės straipsnyje.

Kalendorius išspausdintas ant puikios kreidinio popieriaus, didelio

formato, kiekvienam mėnesiui skiriamas vienas lapas ir nuotrauka.

Daugumos fotografijų autorė – Džoja Gunda Barysaitė, kelių – Aleksandras Aziulevičius, vienos – Robertas Dačkus.

Tradicija tęsiama

Departamentas tęsia tradiciją – leisti kalendrius tautinių mažumų tematika. Pirmą kartą toks kalendorius – 2014-ųjų metų – buvo išleistas Kultūros ministerijos, kuri tada buvo atsakinga už tautinių mažumų reikalus. Jame buvo pavaizduoti tautinių mažumų atstovai, pasipuošę savo tautiniais rūbais. 2015-ųjų metų kalendorius, taip pat išleistas Kultūros ministerijos, skirtas Lietuvos tautų kulinarijam paveldui.

Vėliau šį darbą tęsė atkurtas Tautinių mažumų departamentas prie LRV. Jis išleido 2016-ųjų metų kalendorių, kuriame pristatytos kai kuriose Lietuvos bibliotekose esančio tautinių mažumų spausdinto paveldo knygos. 2017-ųjų metų kalendoriaus tema – Lietuvos tautinių mažumų sakralinis paveldas – įvairių konfesijų maldos namai.

Praėjusių metų kalendorius buvo skirtas romams.

Tokiu būdu 2019-ųjų metų kalendorius yra šeštas iš eilės. **TBN inf.**

Nuotrauka iš kalendoriaus. Lietuvos karaimų kultūros bendrijos narės

Tarptautinę tolerancijos dieną minėjo istorinėje salėje

Lapkričio 16 d. Lietuvos mokslų akademijos Didžiojoje salėje vyko iškilmingas Ministro Pirmininko Sauliaus Skvernelio globojamas renginys, skirtas paminėti Tarptautinę tolerancijos dieną. Šioje istorinėje salėje prieš 30 metų, 1988 m. birželio 3 d., vyko Lietuvos persitvarkymo sąjūdžio iniciatyvinės grupės susirinkimas, kuriame dalyvavo įvairių tautybių žmonės. Į Tolerancijos dienos minėjimą atvyko gausus būrys šalies tautinių bendrijų narių, o taip pat valstybinių institucijų, nevyriausybinių organizacijų, visuomenės atstovai, užsienio šalių diplomatiniai atstovybių pareigūnai.

Koncertas ir paroda

Prasidedant renginiui jo dalyviai giedojo Lietuvos himną – Tautišką giesmę.

Renginio dalyviams koncertavo operos solistas Rafailas Karpis.

Šventės dalyviai galėjo apžiūrėti parodą „Šimtas Lietuvos veidų – sujunkime Lietuvą“. Fotografijose įamžintos šių metų liepos 1-ąją Vilniaus rotušės aikštėje Pasaulio lietuvių bendruomenės ir Tautinių mažumų departamento organizuoto unikalaus renginio – pasaulio lietuvių

ir Lietuvoje gyvenančių tautinių mažumų susitikimo – akimirkos.

„Buvome ir esame daugiatautė valstybė“

„Šiomet per šalį nuvilnijusiuose Lietuvos valstybingumo šimtmečio renginiuose akcentavau, kad šis gražus valstybės jubiliejus – mūsų visų sėkmės istorija. Istorija, kurią kūrė tūkstančiai skirtingų tautybių, konfesijų ir socialinių grupių atstovų. Džiugu, kad šių darbų įkvėpti šiandien auga nauji Lietuvos herojai. Tai stiprios asmenybės – Lietuvos veidai, kurie savo pavyzdžiu ir pa-

siaukojimu stiprina bendruomenes ir jų vienybę“, – kreipdamasis į susirinkusius sakė Premjeras.

Jis priminė, kad lygiai prieš šimtą metų jau pirmoji Augustino Voldemaro vadovaujama Vyriausybė suprato tautinių mažumų svarbą Lietuvos valstybingumui ir raidai, tad nedvejodama suskubo užtikrinti lygiateisį tautinių mažumų dalyvavimą valstybės valdyme ir sukūrė dviejų ministrų be portfelių pareigybes – žydų ir gudų reikalams. O 1921 m. atliktas pirmasis gyventojų surašymas tik dar kartą įrodė, kad Lietuva yra daugialypė ir daugiatautė valstybė.

Anot Vyriausybės vadovo, šimtmečio sėkmės istorija, šiandien nutrukstamai tęsiama, nes yra žmonės, kurie savo kasdieniais darbais kuria ateities tolerantišką Lietuvą.

S. Skvernelis padėkojo visiems už prasmingus darbus Lietuvai, energiją, atkaklumą ir pabrėžė,

kad ši Vyriausybė visada remia tautinių mažumų organizacijas ir bendruomenes, įvairias jų iniciatyvas, padedančias puoselėti ir saugoti tautinę savimone, kalbą ir tarpusavio ryšį. Jis palinkėjo, kad ši Tarptautinės tolerancijos dienos vienybė įkvėptų gerbti vienas kitą, mylėti Lietuvą ir skleisti šią žinią aplinkiniams bei ateities kartoms.

Renginio dalyviai giedojo „Tautišką giesmę“

S. Skvernelis

V. Montvydaitė

Nuo ko prasideda tolerancija?

Tautinių mažumų departamento direktorė dr. Vida Montvydaitė savo kalboje pažymėjo, kad tolerancija prasideda nuo žmogaus savivertės, nuo savigarbos ir pagarbos savo kultūrai, kalbai.

„Esant šioms vertybėms, prasiplėčia žmogaus vertinimo skalė – jam lengviau suprasti ir palankiau priimti kitą kalbą ar kultūrą, nes tai yra esmingai svarbu. Tapatybė kiekvienam iš mūsų yra mūsų širdis. Mūsų tikėjimas ir vertybės“, – sakė departamento vadovė.

Pasak jos, bendraujant su įvairia kultūrės Lietuvos visuomenės atstovais, galima pastebėti, kad žmonės, kurie gyvenimą, laisvalaikį skiria savo kultūros puoselėjimui, yra be galo pagarbūs Lietuvai.

„Jūs, tautinių mažumų atstovai, esate Lietuvos visuomenės turtas, galia ir stiprybė, nes jūs atsispiriate stereotipiniams vertinimams, rūšmingoms straipsnių antraštėms, keistos reputacijos menininkų provokacijoms ar neobjektyvioms apklausų santraukoms. Nesiviliate į beprasmes ar provokuojančias diskusijas. Teko ne kartą matyti, kaip tautinių bendrijų pirmininkai, sunkiai rinkdami žodžius ar nurydami nuoskaudą, duoda interviu, jog pasitaikantys iššūkiai,

patyčių komentarai neatspindi visų Lietuvos žmonių nuomonės ir pavieniai incidentai negali paveikti mūsų taikios visuomenės santykių“, – teigė V. Montvydaitė.

Ji pabrėžė, kad tautinėms bendrijoms reikia nuolatinio palaikymo, ypač tose savivaldybėse, kuriose jų atstovai gyvena, mokyklose tautinių mažumų mokomosiomis kalbomis.

„Reikalingos ir svarbios Tautinių mažumų departamento įgyvendinamos programos remiant kultūrinę integraciją, išsaugant ir pristatant įvairių Lietuvoje gyvenančių tautų paveldą“, – sakė departamento direktorė.

Jos teigimu, tam pasitarnavo ir visus metus po šalį keliaujanti paroda, skirta valstybės atkūrimo 100-mečiui, „Lietuvą kūrėme kartu“, kuri sudomino tiek mokslininkus, tiek mokinius.

Baigdama V. Montvydaitė priminė šių metų rugsėjį Lietuvą aplankiusio popiežiaus Pranciškaus žodžius apie pagundas norint būti labiau privilegijuotu ar pranašesniu už kitus, jo kvietimą jausti pagarbą vieni kitiems, stengtis priimti ir suprasti kitoniškumą.

Apdovanojimai – nusipelnusiems

Minėjimo metu Ministras Pirmininkas S. Skvernelis ir Tautinių

mažumų departamento direktorė dr. V. Montvydaitė apdovanojo ir pagerbė asmenis, labiausiai prisidėjusius prie pilietinės visuomenės kūrimo, tautinių kultūrų puoselėjimo bei tarpkultūrinio dialogo skatinimo.

Didžiuoju garbės ženklu „Už nuopelnus“ apdovanoti: Lietuvos Nepriklausomybės Akto signataras, Lietuvos graikų draugijos „Patrida“ narys Nikolaj Medvedev ir Panevėžio vaikų dienos užimtumo centro direktorė sesuo Daiva Tumasonytė.

Aukso Garbės ženklu „Už nuopelnus“ apdovanoti: Lietuvos estų draugijos pirmininkė Liia Urman, Tautinių bendrijų tarybos narys, Lietuvos karaimų kultūros bendrijos narys Romuald Špakovskis, Stanislovo Moniuškos Lietuvos lenkų kultūros centro pirmininkė-direktorė Apolonia Skakovska, Tautinių bendrijų tarybos narė, Vilniaus ukrainiečių bendrijos pirmininkė Natalija Šertvytienė, Ukrainiečių kultūros ir švietimo centro „Rodyna“ pirmininkė Lidia Trigub, Kauno žydų bendruomenės pirmininkas Gercas Žakas.

Sidabro Garbės ženklu „Už nuopelnus“ apdovanoti: Lietuvos gudų visuomeninių organizacijų susivienijimo prezidentė Larisa Sliesareva, Druskininkų baltarusių kultūros draugijos „Spačyna“ pirmininkė Valentina Ivanovskaja, Lie-

Sesuo D. Tumasonytė ir Nikolaj Medvedev apdovanoti Tautinių mažumų departamento Didžiojo garbės ženklu „Už nuopelnus“

tuvos lenkų mokslininkų draugijos pirmininkas profesorius Hendryk Malevski, Lietuvos rusų susirinkimo Kauno klubo „Nadiežda“ pirmininkė Elena Suodienė, Lietuvos rusų visuomeninių organizacijų koordinacinės tarybos atsakingoji sekretorė Tatjana Michniova, Kauno totorių bendruomenės pirmininkas Jonas Ridzvanavičius, Visagino ukrainiečių draugijos pirmininkė Svetlana Čertkova.

Departamento atminimo dovana – **vardiniu laikrodžiu** – apdovanoti Kauno armėnų bendrijos sekmadieninės mokyklos mokytoja Lusine Sargsyan, Klaipėdos azerbaidžaniečių sekmadieninės mokyklos mokytoja Rana Mammadova, Šiaulių miesto baltarusių bendrijos pirmininkas Georgij Prokopovič, Vilniaus latvių draugijos narė Ina Pundienė, Tautinių bendrijų tarybos narys Vladislav Voinič, Lietuvos rusų susirinkimo narė Natalija Aleksejeva, Vokiečių bendrijos ansamblio vadovė Danutė Zabukienė, Rytų Lietuvos mokytojų sąjungos pirmininkė Danguolė Sabienė, žurnalistas Kostas Kajėnas.

Piniginės premijos įteiktos konkurso „Už tarpkultūrinio di-

alogo skatinimą“ laimėtojams, žurnalistams Inai Šilina, Teresės Rožanovskajos, Arūno Brazausko ir Antoni Radčenko autorių kolektyvui bei Kristinai Aržuolaitienei.

Piniginės premijos už geriausius baigiamųjų studijų mokslo darbus tautinių mažumų tematika įteiktos Rūtai Matimaitytei, Aurėjai Jutelytei ir Justui Stončiui.

Apdovanojimas ir padėka už išskirtinį dėmesį tautinių mažumų kultūrai – žydų kultūros paveldo ir atminimo saugojimą įteikti Kretingos rajono savivaldybei ir jos merui Juozui Mažeikai.

Taip pat apdovanojimai ir padėkos įteiktos liepos 1-osios renginio Vilniaus Rotušės aikštėje „100 Lietuvos veidų – sujunkime Lietuvą“ bei liepos 6-osios šventinės Tautinių bendrijų eisenos dalyviams ir atlikėjams – Leilai Urmanovai-Vnukovai, Levanui Sepashvili, Valentinui Stechui, Liiai Urman, Karinai Firkavičiūtei, Guntai Ronei, Natalijai Šertvytienei, Lučijai Bartkienei, Sabinai Kanapinai, Jelenai Berežok, Mahirui Gamzajevui, Larisai Sliesarevai, Aleksandrui Bojadžian, Elai Kanaitei, Valenty Voinilo, Emai Bojadžian, Inai Lav-

rinovič ir Katerinai Voropaj, Tiniko Sepashvili, Larisai Vyšniauskienei, Almirai Parmaksizoglu, Danutei Zabukienei, Danutai Grydz, Janinai Labul ir Renatai Juzokienei, Lilijai Riuminai, Galinai Chutorskich, Jelenai Piščikienei, Tatjanai Kononovai ir Jelenai Butkevičienei, Vitalijui Valentinovič, Evelinai Paulavičienei.

Kiekvieną dieną, kiekviename žingsnyje

„Tolerancija – tai pagarba turtingai mūsų pasaulio kultūrų įvairovei,

mūsų išraiškos formoms ir žmogiškojo individualumo pasireiškimo būdams, o taip pat jų pripažinimas ir teisingas suvokimas“, - tokia tolerancijos apibrėžtis įtvirtinta 1995 m. UNESCO organizacijos paskelbtoje Tolerancijos principų deklaracijoje. Joje pažymima, kad visi žmonės nuo gimimo yra skirtingi, bet turi vienodas teises.

Pasak UNESCO generalinio direktoriaus Audrey Azoulay, tolerancija yra žmogiškumas, kurį kiekvieną dieną privalome puoselėti ir įgyvendinti kiekviename savo žingsnyje, džiaugiantis įvairove, kuri mus stiprina, ir vertybėmis, kurias mus jungia.

Lietuvoje gyvena 154 tautybių atstovai, kurie sudaro apie 15 proc. visų gyventojų. Šalyje veikia platus ikimokyklinio, mokyklinio ir neformaliojo ugdymo įstaigų tinklas tautinių mažumų kalbomis. Yra įregistruota per 300 nevyriausybinių tautinių mažumų organizacijų, kurios puoselėja savo tautų kultūrą, tradicijas, rūpinasi tapatybės išsaugojimu, palaiko ryšius su istorinėmis tėvynėmis.

TBN inf.

Ar nekaltumo prezumcija yra taikoma tautybei?

Rugsėjo 7-8 d. Birštono Vytauto parke vyko diskusijų festivalis „Būtent“. Į jį susirinko verslo, mokslo, politikos, žiniasklaidos, nevyriausybinių organizacijų atstovai iš visos Lietuvos ir užsienio šalių. Šiemet festivalyje dalyvavo apie 5 tūkst. dalyvių, jo erdvėse vyko apie 80 skirtingų diskusijų. Viena jų – Tautinių mažumų departamento prie LRV iniciatyva surengta diskusija „Nekaltumo prezumcija. Ar ji taikoma tautybei?“

Žiniasklaidos publikacijose ir pranešimuose, kriminalinės kronikos skiltyse apie asmenis, įtariamus padarius vieną ar kitą tvarkos pažeidimą ar nusikaltimą, neretai nurodoma ir įtariamojo tautybė. Ar reikalinga tokia informacija? Ar reikia nurodyti teismo tautybę teismo nuosprendžiuose ir kituose procesiniuose dokumentuose? Ar ši informacija neformuoja visuomenėje neigiamų stereotipų tautinės grupės, kurios atstovas yra įtariamasis ar teisiamasis, atžvilgiu?

Šie klausimai buvo svarstomi diskusijoje. Joje dalyvavo Tautinių mažumų departamento direktorė dr. Vida Montvydaitė, Lietuvos žurnalistų sąjungos pirmininkas Dainius Radzevičius, Romų intelektualų asociacijos pirmininkas Goplas Michailovskis, visuomeninės organizacijos „Mūsų dialogas“

pirmininkė Larisa Dmitrijeva ir svečias – Latvijos nacionalinės romų kultūros asociacijos pirmininkas, buvęs Tarptautinės romų sąjungos pirmininkas Normunds Rudevičs. Diskusijai vadovavo portalo Delfi rusiškos versijos redaktorius Olegas Jerofejevas.

Tautinių mažumų departamentas vykdo nuolatinę žiniasklaidos priemonėse spausdinamos ir skelbiamos informacijos apie Lietuvos tautines mažumas stebėseną bei analizę ir pastebi, kad dažnai, aprašant nusikaltimus ar nusižengimus padariusių asmenų veikas, yra pabrėžtinai akcentuojama nelietuvių kilmės asmenų tautybė. Informacija apie tokių asmenų tautybę žiniasklaidos atstovams tampa prieinama dėl reikalavimo tam tikruose teisėsaugos institucijų bei teismų procesiniuose dokumentuose nurodyti tautybę,

kaip to reikalauja Baudžiamojo proceso kodekso 304 straipsnis.

„Manome, kad tautybės akcentavimas neigiamame kontekste bei teisėsaugos suvestinėse ne tik neduoda jokios pridėtinės vertės teisėsaugos institucijoms, bet ir kiršina mūsų visuomenę. Juk nusikaltimams ar nusižengimams įtaką daro ne tautybė, o socialinė aplinka, kurioje žmonės gyvena arba yra priversti gyventi. Dažnai tiek žiniasklaida, tiek visuomenė yra linkę nepastebėti ir neakcentuoti tautybės kalbėdami apie teigiamus dalykus – pasiekimus sporte, mene, kultūroje ar versle – visi norime tapatintis su laimėtojais. Tačiau aprašant nusikaltimus tautybė dažnai yra minima tyčia, nors kartais net nesigilinama į tai, kad kalbama ne apie tautybę, o apie pilietybę. Tokia situacija menkina tautinių mažumų atstovus, diskriminuoja juos. Departamentas ėmėsi veiksmų ne tik siekdamas šviesti visuomenę bei bendradarbiauti su žurnalistais, bet ir norėdamas pakeisti galiojančias teisės normas, reikalaujančias nurodyti tautybę procesiniuose dokumentuose“, – sakė departamento direktorė dr. V. Montvydaitė.

Pasak jos, departamentas laikosi nuomonės, kad reikalavimas nurodyti asmens tautybę teisiniuose dokumentuose galimai yra perteklinis, gali būti diskriminacinio pobūdžio ir pažeisti pagrindinio tautinių mažumų teises Lietuvoje garantuojančio teisės akto – Seimo ratifikuotos Tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvencijos nuostatas. Kaip teigė dr. V. Montvydaitė, šiuo metu pradėtos konsultacijos su atitinkamomis institucijomis dėl reikalavimo atsisakymo.

TBN inf

Iš kairės: O. Jerofejevas, V. Montvydaitė, G. Michailovskis, L. Dmitrijeva, D. Radzevičius, N. Rudevičs

Popiežius Pranciškus: per visą savo istoriją Lietuva sugebėjo priglausti, suburti ir priimti įvairiausių tautybių ir religijų žmones

Rugsėjo 22 – 23 d. Lietuvoje su apaštaliu vizitu lankėsi popiežius Pranciškus. Praėjus 25 metams po šv. Jono Pauliaus II apsilankymo mūsų krašte, kai švenčiame Lietuvos valstybės atkūrimo 100-metį, šventojo Petro įpėdinis vėl žengė Lietuvos žeme.

Dialogo ir vienybės dvasioje

Po sutikimo Vilniaus tarptautiniame oro uoste popiežius Pranciškus Prezidentūroje susitiko su Prezidente Dalia Grybauskaite.

Po to Simono Daukanto aikštėje buvo surengtas Šventojo Tėvo susitikimas su valstybės vadovais, Seimo, Vyriausybės, diplomatinio korpuso nariais ir visuomenės atstovais. Popiežius pasakė kalbą.

Šventasis Tėvas sakė, kad į Lietuvą atvykęs jai ypatingu metu, nes šiame švenčiame Nepriklausomybės atkūrimo šimtmetį. Pastarasis šimtmetis, kaip teigė Vatikano valstybės vadovas, Lietuvai buvo paženklintas daugybe išbandymų ir kančių: kalinimų, trėmimų, net kankinystės.

„Nepriklausomybės šimtmečio minėjimas – tai proga stabtelėti ir pri-

siminti visas šias patirtis, atgaivinti ryšį su tuo, kas ugdė mūsų valstybę, rasti sprendimų šiandienos iššūkiams ir žvelgti į ateitį dialogo ir vienybės su visais čia gyvenančiais dvasioje, stengiantis, kad nė vienas jų nesijaustų atstumtas“, – sakė Šventasis Tėvas.

Popiežius citavo Lietuvos Tautiškos giesmės žodžius: „Iš praeities tavo sūnūs te stiprybę semia“.

Pasak jo, šie žodžiai turi padėti drąsiai žvelgti į akis dabarčiai.

Katalikų bažnyčios vadovas kalbėjo, kad per visą savo istoriją Lie-

Popiežiaus Pranciškaus pasitikimo ceremonija Vilniaus tarptautiniame oro uoste. Vilniaus šv. Juozapo katalikiškos mokyklos mokiniai – šeštokas Simonas ir ketvirtokė Indija Marija, pasipuošę tautiniais suvalkietiškais kostiumais, įteikė popiežiui Pranciškui gėlių ir pasveikino italų kalba

tuva sugebėjo priglausti, suburti ir priimti įvairiausių tautybių ir religijų žmones. Šiose žemėse visi rasdavo sau namus: lietuviai, totoriai, lenkai, rusai, baltarusiai, ukrainiečiai, armėnai ir vokiečiai, katalikai, stačiatikiai, protestantai, sentikiai, musulmonai ir žydai.

„Visi taikiai gyveno drauge, kol įsigalėjo totalitarinės ideologijos, kurios, sėdamos smurtą ir nepasitikėjimą, pakirto gebėjimą priimti kitą ir nesureikšminti skirtumų“, – teigė popiežius.

„Semdamiesi stiprybės iš praeities, iš naujo atrandate tas šaknis ir atgaivinate tai, kuo esate išskirtiniai ir saviti, tai, kas jūsų valstybei padėjo augti ir nepalūžti: toleranciją, sveatingumą, pagarbą ir solidarumą“ – sakė Šventasis Tėvas.

Popiežius S. Daukanto aikštėje kalbėjo, kad žvelgdami į šiuos dienus

Šventasis Tėvas pagerbė Holokausto aukų atminimą istorinėje Vilniaus geto teritorijoje

pasaulį, kai girdėti vis daugiau balsų, kurie pasinaudodami nesaugumu ar kylančiais konfliktais, sėja susiskaldymą ir susipriešinimą ar tvirtina, kad saugumą užtikrinsime ir savo kultūrą išsaugosime tik bandydami atsikratyti kitais, juos sutrypti ar išguiti, jūs, lietuviai, turite tarti savo žodį: „priimti skirtumus“.

Ragino atpažinti grėsmes

Kitą vizito dieną popiežius Pranciškus laikė šv. Mišias Kaune, Santakos slėnyje. Čia pasakytoje kalboje Šventasis Tėvas, be kita ko, ragino atpažinti galimas kylančias grėsmes,

vėlgi pasikartojančius antisemitizmo atvejus.

Popiežius pažymėjo, kad nukrečia šurpas vien tik ištarus žodį Sibiras arba getai Vilniuje, Kaune ir kitur.

„Prieš 75-erius metus ši Tauta matė galutinį Vilniaus geto panaikinimą, tokiu būdu užbaigiant prieš dvejus metus pradėtą tūkstančių žydų naikinimą. Kaip kad skaitome Išminties knygoje, žydų tauta perėjo per pažeminimus ir kankinimus. Prisimindami šiuos laikus, prašykime Viešpatį, kad suteiktų mums išvalgumo dovaną, kad galėtume laiku atpažinti pražūtingas užuomazgas,

pasirodančias įvairiais pavidalais, kurios atrofuoja to nepatyrusių kartų širdį, kad jie nepasiduotų sirenos giesmių vilionėms“, - kalbėjo popiežius.

Šventasis Tėvas perspėjo apie pagundas, kurios „gali slypėti kiekvieno žmogaus širdyje“, norint būti labiau privilegijuotu ar pranašesniu už kitus. Jis taip pat meldė išvalgumo, kad „laiku būtų atpažintos pražūtingumo užuominos“.

Tos pačios dienos popietę popiežius istorinėje Vilniaus geto teritorijoje, Rūdninkų skvere, prie paminklo Holokausto aukoms padėjo gėlių ir sukalbėjo maldą. TBN inf.

5779-ųjų metų žydiškas kalendorius primena Holokausto tragediją

Lietuvos žydų (litvakų) bendruomenė išleido žydišką 5779-ųjų metų (2018-2019 m.) kalendorių.

Skiriamas vaikams atminti

Žydiškas 5779 m. kalendorius, šiemet pažymint Vilniaus geto sunaikinimo 75 metų sukaktį, skiriamas Holokausto vaikams – atminti tuos, kurie akistatoje su visa griauančia neapykanta buvo bejėgiai.

„Didžioji jų dalis niekada nebeišvydo tikrųjų savo tėvų akių, niekada negrįžo į savo namus. Dalies jų vardai liko nežinomi, tačiau savyje jie nešė visos žydų tautos tikėjimą ir viltį. Teprimena jų palikimas mūsų visų pareigą Pasauliui – Holokaustas niekada neturi pasikartoti“, - kalendoriaus įžangoje rašo Lietuvos žydų (litvakų) bendruomenės pirmininkė Faina Kukliansky.

Pasmerkdami žydų vaikus mirčiai, nacių okupantai ir jų vietiniai parankiniai kėsinosi į tautos ateitį – daugiau nei milijonas vaikų Europoje tapo negailestingos ideologijos aukomis.

F. Kukliansky tėvai prasidėjus karui taip pat buvo vaikai. „Karas iš jų atėmė vaikystės džiaugsmą. Mano mamą nuo „Vaikų akcijos“ Šiaulių

gete išgelbėjo jos mama, mano senelė. Ją iki mirties persekiojo šio įvykio šmėklos. Tėvo mamą nužudė karo pradžioje – jis niekada neatsiminė jos veido“, - prisimena žydų bendruomenės vadovė.

Į getų kasdienybę pažvelgti vaiko akimis galimybę suteikė 2017 m. išversti į lietuvių kalbą ir išleisti Icchoko Rudaševskio užrašai. Literatūriniu talentu apdovanojoto paauglio – Vilniaus geto kalinio – metraštis atskleidė ne tik jauno žmogaus išgyvenimus, bet ir įamžino geto kasdienybę. Būdama niūri ir skausminga, ji kartu liudijo ir jauno žmogaus ryžtą bei troškimą gyventi – gete alsavo kultūrinis, socialinis gyvenimas, neleidžiantis prarasti žmogiškumo.

2018/2019
5779

ŽYDIŠKAS KALENDORIUS
ידישער קאלענדאר
JEWISH CALENDAR
לוח השנה העברי

„Gerų ir saldžių metų“

Valstybiniame Vilniaus Gaono žydų muziejuje galima sužinoti apie žydų Naujuosius metus – Roš Hašana – ir jų sutikimo papročius.

Išvertus iš hebrajų kalbos, Roš Hašana reiškia „Metų galva“, kitaip tariant – metų pradžia. Skirtumas tarp grigališkojo ir žydų kalendoriaus yra 3760 metų. Tad žydai pasitiko šią Roš Hašaną - 5779 metus nuo pasaulio ir pirmųjų žmonių – Adomo ir Ievos – sukūrimo. Roš Hašana švenčiama tišrei mėnesio pirmą dieną. Dažniausiai tai būna rugsėjis, kartais – spalio pradžia. Šiemet Roš Hašana buvo rugsėjo 9 d. Kadangi žydų diena prasideda vakare, Naujieji metai pradedami švesti saulei nusileidus, o šventė tęsiasi dvi dienas.

Šiuo laiku, panašiai kaip per šabą, religingi žydai nedirba jokių darbų, o laiką leidžia su šeima namuose ar sinagogoje. Čia vyksta šventinės pamaldos, yra skaitoma Pradžios knygos ištrauka, pasakojanti žydų ir krikščionių patriarchų Abraomo ir Izaoko istoriją.

Per žydų Naujuosius metus kepa ma chala (pynutę primenanti duona), tačiau ne įprasta pailga, o apvali, simbolizuojanti metų cikliškumą, valgomieji obuoliai su medumi ir linkima „Šana tova u metuka“ (hebr.) – „Gerų ir saldžių metų“.

Viena įdomiausių Roš Hašana tradicijų – nuėjus prie upės, ežero ar kito vandens telkinio iškratyti drabužių kišenes, taip simboliškai atsikratant ir nuodėmių. Šis ritualas vadinamas tašlich arba išmetimu.

Žydų tradicija byloja, kad per Roš Hašana Dievas sprendžia žmogaus likimą ateinantiems metams – ar jis vertas būti įrašytas į Gyvenimo knygą, ar ne. Tikima, kad per netrukus po Roš Hašana ateinančią Teismo dieną šis sprendimas yra sutvirtinamas antspaudu ir jo pakeisti nebeįmanoma.

TBN inf.

Paminėtos Vilniaus geto sunaikinimo 75-osios metinės

Rugsėjo 23 d. sukako 75-eri metai, kai buvo likviduotas Vilniaus getas. Ši diena mūsų šalyje minima kaip Lietuvos žydų genocido diena.

Minėjimas Paneriuose

Prisimenant Vilniaus geto sunaikinimo 75-ąsias metines, Holokausto aukų atminimo ceremonija vyko Panerių memoriale. Joje dalyvavo LR Seimo Pirmininkas Viktoras Prancietis, Vyriausybės nariai, buvę Vilniaus geto kaliniai, Lietuvos žydų bendruomenės ir tarptautinių žydų organizacijų nariai, Izraelio, kitų užsienio šalių diplomatai.

„Šiandien mes patiriame skausmą, prisiminę, ką išgyveno mūsų tautiečiai – žydai. Stovėdami prie šio paminklo, turėtume garsiai pasakyti, kad niekada daugiau neįvyktų tokios žudynės, kad niekada daugiau mums netektų patirti, ką taip sunku suprasti“, – sakė Seimo vadovas.

Minėjimo ceremonijoje taip pat kalbėjo Lietuvos žydų (litvakų) bendruomenės pirmininkė Faina Kukliansky, Vilniaus meras Remi-

Holokausto aukų pagerbimo ceremonija Panerių memoriale

gijus Šimašius, Izraelio žydų, išėivių iš Lietuvos, asociacijos pirmininkas Arie Ben-Ari Grodzensky, Vilniaus ir Vilniaus regiono žydų asociacijos Izraelyje „Beit Vilna“ pirmininkė Mickey Kantor.

Minėjime dalyvavo atstovai iš Lenkijos organizacijos, kuri vienija nužudytų Paneriuose lenkų palikuonis, taip pat budistų vienuoliai.

Žmogiškumo pamokos

Rugsėjo 21 d. Vilniuje Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė Žūvančiųjų gelbėjimo kryžiumi apdovanojo Lietuvos piliečius, kurie, rizikuodami savo ir artimųjų gyvybėmis, per Antrąjį pasaulinį karą gelbėjo žydus nuo mirtino pavojaus.

Valstybės apdovanojimais Lietuvos

Kalba Seimo pirmininkas V. Prancietis

žydų genocido atminimo dienos proga skirti 39 gelbėtojams. Absoliučios daugumos jų jau nėra tarp gyvųjų. Todėl iškilmėse dalyvavo Teisuolių vaikai, anūkai ir proanūkiai, kiti šeimų nariai.

Pasak šalies vadovės, kas kartą, kai pagerbiame Holokausto aukų atminimą, prisimename ir jų gelbėtojus – didžiąją žmogiškumo, pasiaukojimo ir drąsos pamoką. Šių iškilmų dalyviai yra gyvas ryšys tarp dabarties ir to meto, paženklinto žiaurumo ir ypatingo altruizmo.

„Lietuva didžiuojasi kiekvienu tautiečiu, kuris baisioje karo metų tragedijoje išdrįso blogiui priešintis širdies gerumu. Ir tai buvo ne žodžiai, o veiksmas – apsisprendimas atverti namų duris ir pasidalinti savo gyvenimu, galbūt ir likimu. Baigties niekas nežinojo ir vis tiek rizikavo“, – sakė D. Grybauskaitė.

Prezidentė valstybės vardu padėkojo visiems gelbėtojams ir paragino visada saugoti atminimą apie Teisuolius ir branginti jų paliktą šviesą.

Rūdninkų skvere – Dovydo žvaigždė

Rūdninkų skvere iš akmenėlių išdėliota Dovydo žvaigždė, primenanti prieš 75-erius metus sunaikintą Vilnius getą.

„Šiandien aš, kartu su žydų bendruomene, kaip Vilniaus meras dedu akmenį kaip amžinybės simbolį, pagerbiant bendrapiliečius, kurie buvo nužudyti. Lai šis akmuo būna pagarbos ženklas išrinktosios Dievo tautos tradicijai Vilniuje. Jaučiu didelį išpareigojimą puoselėti žydų tautos atminimo paveldą ir ateitį mūsų mieste“, – Geto likvidavimo minėjime kalbėjo Vilniaus miesto meras Remigijus Šimašius.

„Dėkoju Vilnius savivaldybei ir vilniečiams už atminties iniciatyvą. Svarbu, kad Holokausto liudijimas nebūtų nesunkiai išmokstama pamoka, bet principinis supratimas – tai

niekada neturi pasikartoti. Nuoširdžiai dėkoju Oskaro Koršunovo studentams. Jaunų žmonių neabejingumas Holokausto kančiai ištis jaudina. Svarbu, kad jaunų žmonių lūpomis prabyla 15-mečio geto kalinio liudijimas“, – sakė Lietuvos žydų (litvakų) bendruomenės pirmininkė Faina Kukliansky.

Minėjimo metu Lietuvos muzikos ir teatro akademijos antro vaidybos kurso studentai skaitė jaunojo Vilniaus geto kalinio ir metraštininko Icchoko Rudaševskio (1927–1943) dienoraščio, išleisto šiais metais lietuvių kalba, ištraukas. Pasak Lietuvos žydų bendruomenės, tai vienas svarbiausių gete parašytų istorinių liudijimų – autentiškas Holokausto ir Vilniaus geto istorijos dokumentas.

Rugsėjo 23 d. Vilniaus choralinėje sinagogoje buvo skaitomi Vilniaus geto kalinių vardai.

Įamžins teisuolių žygdarbį

Minint Vilniaus geto sunaikinimo 75-ąsias metines, rugsėjo 21 d. sostinės Tymo kvartale, ties Maironio gatvės namu, pažymėtu 27-uoju numeriu, atidengtas paminklinis akmuo žydų gelbėtojams Antrojo pasaulinio karo metais – Pasaulio tautų teisuoliams.

Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatas rašytojas Icchokas

Iš akmenėlių sudėta Dovydo žvaigždė sostinės Rūdninkų skvere

Meras apie žydų gelbėtojų pasiaukojimą ir pilietinę drąsą rašė: „Jie atliko išskirtinę tautinę pareigą. Jie anais laikais buvo tikroji tautos sąžinė. Jie buvo tautos dorovės žiedas, tautos dvasios didikai, nesvarbu, išsimokslinę ar paprastuoliai, rašto nepažinę ar dvasininkai, nešą tikrąją artimo meilę, ar paprasti valstiečiai, sudiržusiom rankom beriantys žemėn sėklą, prabundantią gyvybės daigų, visa savo esybe žiną ir žmogaus gyvybės vertę“.

Už žydų gelbėjimą per Holokaustą Pasaulio tautų teisuoliais pripažinti 900 Lietuvos piliečių.

Holokaustą primena ekspozicija

Antrojo pasaulinio karo metais Vilniaus senamiestyje buvo įkurtas getas, kurį Vokiečių gatvė dalino į dvi dalis: Didįjį ir Mažąjį getus. Mažasis getas netrukus buvo likviduotas, o Didysis getas, kuriame kalinta per 30 tūkst. Vilniaus žydų, veikė dvejus metus. Didysis getas buvo likviduotas 1943 m. rugsėjo 23 d. Jame buvę žmonės sušaudyti Paneriuose arba

išvežti į nacių koncentracijos stovyklas, kuriose dauguma jų taip pat buvo nužudyti.

Nuo 1990 m. Vilniaus geto likvidavimo dieną prisimenamas ir pagerbiamas Lietuvos žydų genocido aukų atminimas. Juos primena ir viename iš trijų Valstybinio Vilniaus Gaono žydų muziejaus padalinių, įsikūrusiame sostinės Pamėnkalnio g. 12, Holokausto ekspozicija.

Ekspozicijoje trumpai pristatomas žydų gyvenimas Lietuvoje ir pasakojama apie Holokaustą Antrojo pasaulinio karo metais: getų įkūrimo ir likvidavimo aplinkybes, ginkluoto ir dvasinio pasipriešinimo getuose svarbą, nacių priverstinio darbo ir koncentracijos stovyklas, žydų gelbėjimą, kultūros paveldo naikinimą sovietmečiu.

Ekspozicijoje galima aplankyti geto slėptuvės – vadinamosios *malinos* – instaliaciją. Tokiose slėptuvėse žydai slėpėsi siekdami išsaugoti savo gyvybę. *Malinoje* skamba Vilniaus gete kalėjusio žydų berniuko Icchoko Rudaševskio dienoraščio fragmentai.

Meno kalba – prieš smurtą

Vilniaus geto likvidavimo 75-ąsias metines buvo pažymėtos ir turtinga menine programa. Tomis dienomis Vilniaus Vaidilos teatre vyko kompozitoriaus Giedriaus Kuprevičiaus kamerinės simfonijos „Po Dovydo žvaigžde“ pasaulinė premjera. Senajame arsenale operos solistas Rafailas Karpis, pianistas Darius Mažintas ir poetas Sergejus Kanovičius pristatė projektą „Apkabinti būtajį laiką“. Lietuvos žydų bendruomenės Jasos Heifetzo salėje atlikėja Marija Krupoves dainavo geto dainas jidiš kalba, fortepijonu grojo Artūras Anusauskas.

Spalio 4 d. iš Izraelio atvykęs Nechamos Lifšicaitės vardo ansamblis pristatė kūrybinį vakarą, skirtą Vilniaus geto sunaikinimo 75-osioms metinėms ir Holokausto aukų atminimui. Vakare, vykusiame Vilniaus universiteto Teatro salėje, skambėjo ištraukos iš knygų, žydų poetų eilės, geto dainos jidiš kalba.

TBN inf.

NETEKTIS

Lietuva neteko iškilaus menininko

Spalio 20 d., eidamas 66-uosius metus, mirė skulptorius Romualdas Kvintas. Lietuva neteko iškilaus menininko, lietuviškos skulptūros subtilumu sugebėjusio atskleisti ir sudėtingą žydiškąjį žanrą. Savo kūriniais jis įnešė solidų indėlį į Lietuvos žydų kultūros palikimo įamžinimą.

R. Kvinto skulptūros, skirtos rašytojui Romainui Gary, dainininkui Danieliui Dolskiui, gydytojui, visuomenės veikėjui ir humanistui Cemachui Šabadui, smuikininkui Jašai Heifetzui, pramonininkui Chaimui Frenkelui, Indijos nacionalinio išsivadavimo lyderiui Mahatmai Gandžiui kartu su jo bičiuliu Rusnėje gimusiu Hermanu Kalenbachu, memorialiniai paminklai sunaikintiems Šeduvos žydams atskleidžia įvairialypę Lietuvos

žydų istoriją, svarų Lietuvos žydų indėlį puoselėjant Lietuvos kultūrą, ekonomiką ir valstybingumą, garsina Lietuvos vardą.

R. Kvintas yra taip pat sukūręs Vilniuje atminimo lentų, kuriose įamžinti žymių kultūros veikėjų vardai. Tai vaikų choro „Ažuoliukas“ vadovui Germanui Perelšteiniui, dailininkui Ferdinandui Ruščisui, mokslininkui Levui Karsavinui, rusų rašytojui Fiodorui Dostojevskiiui.

Skulptoriaus darbų yra ir užsienio šalyse: Slovakijoje, Italijoje, Olandijoje.

R. Kvintas šiemet ir 2017-aisiais buvo pristatytas Nacionalinei kultūros ir meno premijai gauti. Buvo surengęs personalinių parodų Lietuvoje ir užsienio šalyse.

R. Kvintas baigė Lietuvos dailės institutą (dabar – Vilniaus dailės akademija). Vėliau jame dirbo dėstytoju. Nuo 1983 m. buvo Lietuvos dailininkų sąjungos narys, nuo 2001 m. – Niujorko skulptūros gildijos narys.

TBN inf.

Tautinių bendrijų festivalyje Klaipėdoje – gausus būrys žiūrovų ir atlikėjų

Lapkričio 17 d. Klaipėdoje vyko tarptautinis tautinių bendrijų festivalis.

Scenoje – klaipėdiečiai ir svečiai

Šeštadienio popietę Klaipėdos koncertų salėje nebuvo nė vienos laisvos vietos. Tiek daug žiūrovų susirinko į tarptautinį tautinių bendrijų festivalio koncertą. Jame dalyvavo gausus būrys uostamiesčio tautinių bendrijų atstovų. Tai armėnų, azerbaidžaniečių, baltarusių, lenkų, rusų, ukrainiečių, totorių, vokiečių, žydų, Klaipėdos karalienės Luizės jaunimo centro meno kolektyvai. Į festivalį atvyko svečių: iš Liepojos (Latvija), - rusų vokalinis ir baltarusių dainos ansambliai, iš Narvos (Estija) – vokalinis ir šokių ansambliai, o iš Talino – du šokių kolektyvai. Odesa(Ukraina) atsiuntė vaikų ansamblį ir studentų chorą. Iš viso meninėje programoje dalyvavo per 250 žmonių.

Susirinkusius meniškai sveikino Klaipėdos miesto meras Vytautas Grubliauskas. Akomponuojant Narine Stepanyan jis atliko dainą „Koks

Festivalyje koncertavo tautinių bendrijų meno kolektyvai

nuostabus šis pasaulis“. „Mes visi kartu turime padaryti šį pasaulį geresniu“, - sakė meras.

Sveikinimo žodžius taip pat tarė LR Seimo narė Irina Rozova, Tautinių mažumų departamento prie LRV Ryšių su tautinėmis bendrijomis skyriaus vedėja Rasa Paliukienė.

Žiūrovus sužavėjo festivalio programa. Dainas keitė šokiai, šokius – meninės kompozicijos ir t. t. Pustrečios valandos koncertas prabėgo kaip akimirka, tiesiog vienu įkvėpimu.

Kuo svarbūs daugiakultūriai renginiai?

Nuo šių metų pradžios Klaipėdos tautinių kultūrų centras įgyvendina projektą „Lietuva, Latvija, Estija: daugiakultūriškumas šimtmečio renginiuose“. Projektas skirtas pasveikinti ir pagerbti trijų Baltijos šalių nepriklausomybės šimtmečius per daugiakultūrius renginius. Tokiu būdu taip pat siekiama pažymėti šiose šalyse gyvenančių įvairių tautų atstovų indėlį į jų kūrimą bei vaidmenį kultūriniame gyvenime. Viena svarbiausių projekto veiklų ir buvo baigiamasis renginys – tarptautinis tautinių bendrijų festivalis.

Įvairių šalių tautinių bendrijų glaudus bendradarbiavimas ir dalyvavimas bendruose kultūros projektuose skatina kultūrų puoselėjimą bei sklaidą.

Renginys žiūrovams buvo nemokamas. Projektą finansavo Tautinių mažumų departamentas, dalinai – Klaipėdos miesto savivaldybė.

KTKC inf.

Salė vos talpino norinčius pamatyti koncertą

Markučiuose istorija ir dabartis – neatskiriami

A. Puškino literatūrinis muziejus, įsikūręs nuostabiai gražiam ir jaukiame, beje, visais metų laikais Vilniaus kampelyje Markučiuose, – vienas iš nedaugelio rusų kultūros Lietuvoje židinių. Muziejų kai kas įsivaizduoja kaip savotišką ramybės oazę, kur laikas teka lėtai tarsi sustingęs ekspozituose, menančiuose tolimą praeitį. Tačiau pabuvojęs Markučiuose to nepasakysi. Čia vyksta aktyvus gyvenimas. Apie muziejaus kasdienes darbus, planus kalbamės su muziejaus direktore Nadežda Petrauskienė.

Jonas RUMŠA

- Prašytume trumpai priminti Markučių ir jų gyventojų istoriją.

- Geležinkelių inžinierius Aleksejus Melnikovas 1867 m. nusipirko Markučių dvarą ir kitais metais pastatė namą su ūkiniais pastatais, suformavo parką ir sodą. Dvarą vėliau padovanojo savo dukteriai Varvarai. Ji 1883 m. ištėkėjo už poeto Aleksandro Puškino jaunesniojo sūnaus Grigorijaus. Su tuoktūniai kurį laiką gyveno Michailovskojėje, o nuo 1899 m. apsigyveno Markučiuose. Grigorijus mirė 1905 m., Varvara – 1935 m. Čia ir palaidoti šalia šv. Varvaros koplyčios, pastatytos jų rūpesčiu.

Karai bei kitos XX amžiaus neandros neaplenkė ir Markučių. Dalis daiktų dingo, kai kurie jau sovietmečiu buvo išvežti į Leningradą (dab. Sankt Peterburgas).

1940 m. dvaras buvo nacionalizuotas ir tais pačiais metais įsteigtas muziejus. Vėliau vyko jo ekspozicijos formavimas, o nuo 1948 m. muziejus priima lankytojus. Tokiu būdu buvo įvykdyta priešmirtinė Varvaros valia – namas turi tarnauti kultūros, švietimo, visuomenės tikslams.

- Muziejų sudaro ne tik namas...

- Muziejaus ansamblį sudaro buvęs dvaro gyvenamasis namas, parkas su tvenkiniais, Puškinų šeimos kapinaitės, šv. Varvaros koplyčia ir paminklas A. Puškinui. Paminklą 1955 m. sukūrė skulptorius Bronius Vyšniauskas.

Koplyčia pradėta statyti 1903 m., o baigta jau po Grigorijaus mirties, 1906 m. Kapinaitėse, be dvaro šeimininkų, palaidoti Varvaros mama Varvara Lochtina-Melnikova, šeimos guvernante Marie Pelichet, daug metų iki mirties tarnavusi Melnikovų bei Puškinų šeimoms. Dar yra viena kapavietė be kryžiaus ar kokio nors užrašo. Manoma, kad tai Vladimiro Nazimovo kapas. Tai žmogus, kurio dėka namas išliko, nebuvo galutinai išparceliuotas, išdalintas dvaras, kai jo šeimininkė našlė Varvarą slėgė skolos, finansiniai išpareigojimai.

- Kas apskritai žinoma apie V. Nazimovą?

- Jis buvo Pskovo vyskupijos architektas. Su Grigorijumi ir Varvara Puškinais susipažino, kai šie gyveno Michailovskojėje. Pirmą kartą į Markučius V. Nazimovas atvyko 1933 m., pakviestas Varvaros Puškinos (merg. Melnikovos). 1935 m. jis kartu su savo jauniausia dukra persikraustė čia gyventi. Po mėnesio mirė Varvara. V. Nazimovas liko ištikimas savo draugams ir iki pat mirties rūpinosi sodyba.

- Pirmąkartis namo vaizdas, interjeras išsaugoti ar būta kokių nors pertvarkymų?

- Namas pastatytas lygiai prieš 150 metų. Gražus jubiliejus! Pastatas yra autentiškas, kaip autentiški ir šeši jo kambariai su visu apstatymu. Apie tai byloja 1868 m. A. Melnikovo ir Markučių dvaro architekto I. Las-

N. Petrauskienė

tovsio laišakai su pastato brėžiniais, vėliau – interjero nuotraukos. Jokių reikšmingų perstatymų, pertvarkymų, „patobulinimų“ niekada nėra buvę. Tik ūkinė dalis – malkinė – buvo perstatyta 1984–1986 m.

Visi žino, kad turėti tiek autentikos, tiek tikrų originalių daiktų yra labai vertinga. Mūsų muziejaus unikalumą žino ir aukštai vertina visi puškinistai.

- Kas sudaro muziejaus ekspoziciją?

- Muziejaus memorialinė dalis – XIX–XX a. periferijos dvarininkų gyvenimas ir butas – išdėstyta, kaip minėjau, šešiuose kambariuose. Kiekvienas turėjo savo paskirtį. Tai Grigorijaus kabinetas, svetainė, biardinė, valgomas, svečių kambarys. Patalpas puošia tos epochos autentiški baldai, kai kurie šeimininkų užsakymu pagaminti Vilniaus meistrų iš aplinkinių miškų ąžuolų. Ant sienų – Varvaros tapyti paveikslai. Ji buvo puiki „kopijistė“, žymaus dailininko Julijaus Klevero mokinė.

Tų laikų išsilavinusių žmonių namų negalima įsivaizduoti be bibliotekos. Muziejaus bibliotekoje yra saugoma XVII–XX a. knygų rusų, lenkų, prancūzų, anglų, vokiečių, italų kal-

bomis. Be literatūros klasikų kūrinių, tai leidiniai gamtos, teisės, istorijos, žemės ūkio ir kitomis temomis.

Neįkainuojamą vertę turi muziejuje saugoma dvidešimt viena A. Puškino knyga iš 34, išleistų poetui gyvam esant. Tarp jų – „Čigonai“, „Bachčisarajaus fontanas“, „Ruslanas ir Liudmila“.

Yra A. Puškino kampelis. Čia saugomi memorialiniai poeto baldai ir daiktai, kuriuos Grigorijus ir Varvara atsivežė iš Michailovskojės. Tačiau išliko tik kortų staliukas ir du žaliu aksomu aptraukti krėslai. Kiti daiktai, išvardinti 1937 m. A. Puškino „memoirų“ parodos kataloge, dingę 1939 m. Tai yra tikra detektyvinė istorija, kurią teks išnarplioti iki galo.

Kitos muziejaus ekspozicijos yra „A. Puškino gyvenimas ir kūryba“, „A. Puškinas ir Lietuva“. Pastaroji supažindina lankytojus su poeto kūrinių vertimų į lietuvių kalbą istorija ir vertėjais.

O iš viso muziejuje saugoma per 8 tūkst. eksponatų.

- Tais laikais buvo priimta rašyti laiškus, susirašinėti, laiškus saugoti. Kas yra išlikę?

- Didžioji dalis G. ir V. Puškinų šeimos archyvo 1946 m. buvo išvežta į Leningradą (dabar – S. Peterburgas), į Rusijos mokslų akademijos Rusų literatūros institutą arba, kaip priimta vadinti, A. Puškino namus (rus. – Пушкинский дом), kur Rankraščių skyriuje ir Literatūriniame muziejuje yra saugoma. Pagrindinę fondo dalį sudaro laišakai, susirašinėjimas nuo pat namo pastatymo 1868 m. iki Varvaros mirties, fotografijos.

Jau ne pirmi metai, kai iš Peterburgo gauname dokumentų kopijas. Tačiau dėl mums nežinomų priežasčių archyvas nebuvo išsamiai tirtas. Tik šias metais pasirodė pirmieji moksliniai pranešimai šia tema.

- Ar muziejus sulaukia daug lankytojų?

- Muziejų aplanko vis daugiau lankytojų, taip pat ir iš užsienio šalių.

Atsiliepimų knygoje galima perskaityti lankytojų iš Lietuvos, Latvijos, Estijos, Suomijos, Švedijos, Norvegijos, Lenkijos, Vokietijos, Prancūzijos, Ispanijos, Italijos, Kroatijos, Izraelio, Rusijos, Baltarusijos, Ukrainos, Kinijos, Korėjos, Indijos, JAV, Peru įrašus. Per metus sulaukiame apie 7 tūkst. lankytojų.

Žmonės ateina į muziejų ne tik susipažinti su jo ekspozicijomis, pajusti prabėgusių epochų aplinką ir jose gyvenusius žmonių vertybes. Mes sulaukiame vis daugiau lankytojų ir dėl to, kad pastaruoju metu organizuojame labai daug įvairių renginių. Ne tik pačiame muziejuje, bet ir parko teritorijoje.

Mūsų ištikimiausi lankytojai – moksleiviai iš visos Lietuvos. Įsivaizduojate: šeštadienio rytas, poilsio diena, vienuolika valanda. Dar daug kas tik keliiasi. O prie muziejaus sustoja autobusas su moksleiviais iš Klaipėdos, įveikęs 300 kilometrų. Pagarba mokytojams ir mokiniams!

Jau 18 metų organizuojame kasmetinį Lietuvos moksleivių meninės saviraiškos konkursą „Mano A. Puškinas“. Šiais metais jame dalyvavo 220 moksleivių iš 39 mokyklų. Tarp atsiųstų darbų – rašinėliai, rankdarbiai, vaizdo klipai, filmukai.

Aktyvūs yra ir Trečiojo amžiaus universiteto klausytojai. Senjorų grupės atvyksta iš įvairių šalies miestų ir rajonų.

Reikia paminėti tautinių bendrijų atstovus, bajorų organizacijas. Tarp

Paminklas A. Puškinui į muziejaus parką perkeltas 1992 m., iki tol stovėjęs Sereikiškių parke

mūsų ištikimiausių draugų – Rusų romano mylėtojų Lietuvoje draugija „Melos“. Daug metų jai vadovavo Jelena Bachmetjeva.

Įvairios organizacijos ruošia programas ir organizuoja pas mus renginius.

2016 m. atkūrėme tradicinę Markučių dvaro šventę, kuri buvo labai populiari tarpukariu – A. Puškino dienos Markučiuose – birželio 6-oji ir savaitgalis. Kitamet minėsime poeto gimimo 220 metų jubiliejų. Jau sulaukėme dviejų organizacijų iš Vokietijos, kurios pareiškė norą dalyvauti minėjimo renginiuose.

- Muziejus yra Tarptautinio A. Puškino muziejų susivienijimo narys. Kokia jo veikla?

- Tai literatūrinių ir memorialinių, istorinių kraštotyros muziejų susi-

Šv. Varvaros koplyčia

vienijimas, muziejų, kuriuose pasakojama apie A. Puškino gyvenimą ir kūrybą, vietas, kur gyveno ar buvo poetas, apie jo protėvius ir palikuonis, o taip pat jo kūrinių literatūrinius herojus.

Šiandien į susivienijimą įeina 22 muziejai. Dauguma jų, žinoma, yra iš Rusijos. Kiti – iš Ukrainos, Lietuvos, Slovakijos. Mūsų muziejus į ją įstojo 2008 m.

Susivienijimui priklausantys muziejai bendradarbiauja mokslinėje, metodinėje, leidybos, švietimo, parodų rengimo srityse. Vyksta muziejų suvažiavimai, rengiamos kilnojamosios parodos, kurios keliauja iš muziejaus į muziejų, keičiamasi informacija. Pavyzdžiui, minint Markučių dvaro 150 metų jubiliejų, buvome pakviesti A. Puškino memorialiniame bute-muziejuje Maskvoje skaityti pranešimą šia tema. Renginyje dalyvavo Lietuvos Respublikos ambasadorius Rusijos Federacijoje J. E. Remigijus Motuzas, ambasados darbuotojai, Jurgio Baltrušaičio mokyklos mokytojos, literatai, mokslininkai, kraštotyrininkai. Sulaukėme daug klausimų, susipažinome su Aleksandro Puškino šeimos palikuoniais. Susitikimo metu pasirašyta (atnaujinta) bendradarbiavimo sutartis, aptartas 2018 m. bendradarbiavimo planas.

- Tai ne vienintelis muziejaus tarptautinės veiklos pavyzdys?

- Šiomet kartu su Baltarusijos Valstybinio literatūrinio memo-

rialinio Jakubo Kolaso muziejaus darbuotojais atidarėme kultūros turizmo taką „Literatūrinis Pavilnys: J. Kolasas ir Markučių dvaras“. Baltarusių literatūros klasiko gyvenimas ir kūryba, kaip žinoma, labai susiję su Vilniumi. Šiame

mieste buvo išspausdintas pirmasis poeto eilėraštis baltarusių kalba. G. ir V. Puškinų šeima draugavo su J. Kolaso žmonos šeima, kuri gyveno Pavilnyje. Viename iš mūsų muziejaus mezoninų atidarėme ilgalaikę parodą „J. Kolasas ir Vilnia“, skirtą J. Kolasui, jo darbui ir gyvenimui Vilniuje. Joje pristatomi poeto šeimos memorialiniai daiktai: Dievo motinos ikona, knygos, laikrodis ir kt.

Su kolegomis iš Minsko išleidome lankstinuką „Jakubas Kolasas ir Vilnia“ rusų, baltarusių ir lietuvių kalbomis.

Šiais metais dalyvavome labai dideliame tarptautiniame projekte, skirtame Europos kultūros paveldo metams. Iš viso jame dalyvavo šeši muziejai iš penkių šalių. Tai Varšuvos Adomo Mickevičiaus lenkų literatūros muziejus, Memorialinių muziejų susivienijimas iš Latvijos, jungiantis 10 žymių latvių rašytojų, dailininkų A. Akuraterso, J. Rainio ir Aspazijos, K. Barono, J. Rozentalio ir R. Blaumaniso, A. Upičio, O. Vatiečio memorialinių butų, namų; Valstybinis literatūrinis Jankos Kupalos muziejus Minske, Kaliningrado srities dailės ir istorijos muziejus. Lietuvai, be mūsų muziejaus,

atstovavo Maironio lietuvių literatūros muziejus. Vyko bendros parodos, kurios keliavo per mokyklas, bibliotekas. Rugsėjo mėnesį šią didelę parodą, susidedančią iš 31 stendo, vilniečiai galėjo aplankyti Markučių parke. Simboliška, kad joje Lietuva pristatė rusų poetą A. Puškiną, o Rusija – lietuvių poetą K. Donelaitį, kurio memorialinis muziejus, kaip žinoma, yra Kaliningrado srityje. Svarbu paminėti, kad šiemet sukanka 200 metų, kaip išleisti K. Donelaičio „Metai“, paruošti spaudai L. Rėzos.

Paroda „Kalbos ir literatūros keliais“ buvo pristatoma kiekvieno partnerio kalba – baltarusių (gudų), lietuvių, latvių, lenkų, rusų. Tai yra puikus gerosios kaimynystės ir bendradarbiavimo pavyzdys.

Šis projektas labai sudomino Europos Tarybą. Parodą, pažymint Europos kultūros paveldo metus, ketinama surengti ET būstinėje Strasbūre.

- Muziejus – tai ne tik ekspozicijos, eksponatai, istorija, bet ir daug ūkiškų dalykų. Kokių rūpesčių ir planų turite?

- Be abejo, turime. Namas yra medinis. Jį reikia prižiūrėti nuolat, kas 40 metų tvarkyti iš esmės, o ne laukti, kol atrodys apverktinai. Darbų daug. Prieš dešimt metų buvo uždengta nauja stogo danga, pakeisti radiatoriai. Elektros instaliaciją reikia keisti. Jau yra parengtas restauravimo planas, techninis projektas. Ieškome lėšų.

Vienas iš muziejaus kampelių

Subūrė kūrėjus iš daugelio šalių

Išėjo Tarptautinės rašytojų ir publicistų asociacijos respublikinės draugijos almanacho „Stupeni“ (liet.- „Pakopos“) ketvirtoji knyga*. Ji išleista II-ojo tarptautinio literatūros festivalio „Baltijos gamajūnas“ metu ir skirta Lietuvos valstybės atkūrimo 100-osioms metinėms bei draugijos įkūrimo 10-mečiui. Lapkričio 10 d. Tautinių bendrijų namuose vyko almanacho sutiktuvės.

Auga draugijos gretos

Leidinyje spausdinami 69 autorių poezijos, prozos kūrinėliai iš Lietuvos, Latvijos, Rusijos, Baltarusijos, Danijos, JAV, Jungtinės karalystės, Izraelio, Italijos, Azerbaidžano, Kazachstano ir Lenkijos.

Šiomet minėtas festivalis, kurį remia Tautinių mažumų departamentas, surengtas antrą kartą. Pirmasis vyko pernai. Antrajame dalyvavo kūrėjai iš trylikos šalių. Jo metu aštuoniems autoriams iš Lietuvos, Rusijos, Lenkijos, Izraelio ir Baltarusijos žiuri komisijos buvo suteikti festivalio laureatų vardai.

Per dešimt metų draugija, pasak jos prezidento Levo Mesengiserio, labai išaugo. Į ją atėjo ne tik profesionalių rašytojų, žurnalistų, bet ir jaunų, talentingų poetų bei prozininkų.

Per praėjusį dešimtmetį nemažai draugijos narių tapo įvairių konkursų ir festivalių laureatais bei diplomantais. Tai Aleksandras Dolgušin, Eva Ahtajeva, Ana Turanosova-Abras,

Elmira Ašurbekova, Elvyra Pozdniaja, Elena Suodienė. O tarptautiniam literatūriniam-publicistiniam almanachui „Stupeni“ prestižiniame konkurse „Rusijos tautinė literatūrinė „Auksinės plunksnos“ premija“ buvo suteiktas „Auksinio laureato“ vardas.

„Kasmet leidžiamas almanachas bei organizuojamas festivalis „Baltijos gamajūnas“ rodo daugelio šiuolaikinių rašytojų ir poetų dvasinę vienybę, tapo reikšmingu kultūriniu įvykiu ne tik Lietuvoje, bet ir už jos ribų. Pagrindinis mūsų bendradarbiavimo tikslas – rusų kalbos ir literatūros išsaugojimas bei populiarinimas“, – teigia L. Mesengiser.

Geografija – visas pasaulis

Tarptautinė rašytojų ir publicistų asociacija* jungia narius, rašančius rusų kalba. Asociacija įkurta Rygoje, bet vėliau jos būstinė perkelta į Londoną.

Asociacijos nariais gali būti fiziniai asmenys ne jaunesni kaip aštuoniolikos metų, gyvenantys bet kurioje pasaulio šalyje ir

rašantys rusų kalba, o taip pat juridiniai asmenys, nepriklausomai nuo to, kokioje šalyje jie įregistruoti.

Asociacijos tikslas – visapusiškai palaikyti ir populiarinti šiuolaikinę rusų literatūrą ir kultūrą pasaulyje. Ji rengia konferencijas, seminarus, kūrybinius susitikimus, suteikia literatūrines premijas už ypač vertingus kūrinius rusų kalba, teikia materialinę, teisinę paramą savo nariams.

Asociacijai vadovauja literatūrinė taryba, į kurios sudėtį įeina visuomenės veikėjai, mokslininkai, rašytojai iš Latvijos, Čilės, JAV, Rusijos, Baltarusijos, Australijos ir Estijos.

Asociacijos skyriai yra 50-yje pasaulio šalių.

Jos narių kūriniai spausdinami žurnale „Настоящее время“ ir eilėraščių rinkinyje „Планета поэтов“.

TBN inf.

**Almanacho knygos viršelio nuotrauka ir bibliografiniai duomenys trečiame viršelio puslapyje.*

*rus.: МАПП – Международная ассоциация писателей и публицистов.

L. Mesengiser

Į almanacho sutiktuvės susirinko gausus būrys meninio žodžio gerbėjų

Bulgarė tiria Lietuvos totorių istoriją

Bulgarų mokslininkė Veneta Jankova į Lietuvą atskrenda jau nebe pirmą kartą. Čia tyrinėtojos laukia jos mokslinio darbo objektas – Lietuvos totorių bendruomenės gyvenimas. Ji sutiko papasakoti apie save ir savo mokslinius tyrimus.

Dana KURMILAVIČIŪTĖ

- Skaitytojams būtų labai įdomu sužinoti, koku mokslinės veiklos baru užsiimate savo šalyje, kur gyvenate ir dirbate?

- Gyvenu Bulgarijos Šumeno mieste ir dėstau vietos universitete. Šumenas, senas istorinis miestas netoli Varnos ir Juodosios jūros, garsėja savo išskirtine praeimi. Netoli nuo čia esama pirmosios mūsų valstybės sostinės Pliskos ir antrosios – Preslavio, daug istorinių vietų, menančių Viduramžių bei Osmanų imperijos laikus. Tai – tikra Meka praeities istorinių paminklų tyrinėtojams bei turistams. Ko vertas vien unikalus, vienintelis toks pasaulyje raitelio atvaizdas, iškaltas uoloje – Madarskij konnik!

Tyrinėtojai Šumeną laiko Bulgarijos valstybės formavimosi pradžios liudininku. Čia stūkso pati didžiausia mečetė šalyje (užkariautojų palikimas). O pats universitetas, kuriame dirbu, nėra jau toks senas, jam tik 45 – eri, tačiau jis yra senųjų švietimo idėjų tęsėjas. Paaiškinsiu suprantamiau. Čia nuo seno būta raštingumo centro (oficialus jo pavadinimas – Preslavskaja knižonnaja škola), kurio švietėjiškas tradicijas ir tęsia mūsų dabartinis universitetas. Jame veikia įvairūs fakultetai, dėstoma daug specialybių. Aš pati dėstau turkų kalbą ir literatūrą katedroje, priklausančioje Humanitarinių mokslų fakultetui. Taip pat studentams perteikiu turkų folkloro, etnologijos, etnografijos

V. Jankova (k.) kalbasi su Varėnos rajono totorių draugijos pirmininke Lusia Gaidukevičiene.

žinias.

- Ar susidomėjimas turkų kultūra Bulgarijoje didelis?

- Taip, norinčiųjų išmokti kaimyninės valstybės kalbą esama daug. Tikriausiai žinote, jog nemažai turkų, kažkada gyvenusių Bulgarijoje, dabar yra persikėlę į savo tikėjimo brolių šalį, tačiau Bulgarijos pilietybę išsaugojo. Turi jie ir Turkijos pilietybę, tačiau jų atžalos tradiciškai atvyksta gauti išsilavinimą pas mus. Mūsų šalyje veikia daug bendrų turkų – bulgarų įmonių, plačiai vystosi bendradarbiavimas ekonomikos, kultūros, turizmo srityse. Taigi turkų ir bulgarų kalbas mokantys dviejų valstybių specialistai labai vertinami.

- O kokia jūsų mokslinio darbo, kuriam medžiagą renkate Lietuvoje, tema?

- Mane labai domina Lietuvos totorių kultūra, šios kultūros atstovų istorinė atmintis. Pirmą kartą Lietuvoje lankiausi 2012 – aisiais, tada surinkau vertingos informacijos savo tyrimui. Dar nežinau, ar rašysiu knygą, ar antrąją mokslinę disertaciją ginsiu. Dabar reikia užbaigti rinkti medžiagą.

- Kodėl mokslinio tyrinėjimo

objektu pasirinkote būtent Lietuvos totorius?

- Gyvenu tokiame regione, kuriame gausu ir bulgarų, ir turkų, ir totorių. Taigi didžiąją mano mokslinių tyrinėjimų dalį sudaro šių kultūrų sąveika. Esu parašiusi mokslinių darbų apie bulgarų – turkų kultūrinius ryšius. O kai pradėjau plačiau domėtis totoriais, sužinojau, jog dalis šios tautos atstovų šimtmečiais gyvena Lietuvoje, yra išsaugoję savo gyvenimo būdą, papročius, tradicijas, ir jų kultūra toje šalyje vystosi. Labai susidomėjau tais dalykais. Buvo smalsu sužinoti, kokie ryšiai siejo Lietuvos totorius su kitomis tautomis, kaip tie kontaktai plėtojasi dabar.

- Kokius ryškiausius Lietuvos totorių bruožus pastebėjote? Ar šie ypatumai būdingi tik mūsų šalyje gyvenantiems totoriams?

- Kalbėsiu ne iš mokslinių, o iš žmogiškųjų pozicijų. Labai didelį įspūdį man paliko draugiški Lietuvos totorių bendruomenės narių tarpusavio santykiai. Jie mane itin šiltai priėmė, įdomiai nušvietė savo tautos istoriją, gyvenimą Lietuvoje. Surinkau vertingos medžiagos, ir apskritai jau-

čiausi kaip namie. Man labai džiugu, kad šios tautos atstovai, per šitiek amžių išlaikė savitumą, tradicijas, neužmiršo savo šaknų, kad prisimena garbingus tėvynainių žygdarbius. Istorinė praeitis – svarbus ir jų dabartinio gyvenimo elementas. Lietuvos totoriai didžiuojasi esą didžių kovotojų palikuonys, džiaugiasi, kad jų protėvių ir tėvų indėlis mūšiuose dėl Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės yra tikrai didelis.

Kai atvykau į Lietuvą pirmąsyk, čia išbuvau dešimt dienų. Buvau atsivežusi iš anksto parengtas anketas, į kurių klausimus žmonės ir atsakinėjo. Lankiausi Keturiasdešimties totorių kaime, Trakuose, Nemėžyje, Raižiuose, Vilniuje. Iki šiol su didele šiluma prisimenu a. a. močiutę Aišą iš Keturiasdešimt totorių kaimo. Kiek daug vertingos informacijos ji man suteikė, kaip įdomiai apie savo gyvenimą papasakojo! Esu nepaprastai dėkinga Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininkui prof. Adui Jakubauskui už didelę pagalbą, kurią jis man suteikė.

- Esate tyrinėjusi ir savo tėvynėje gyvenančių totorių gyvenimą. Ar matote ryškių skirtumų tarp Bulgarijos ir Lietuvos totorių?

- Trumpai į šį klausimą atsakyti sunku. Mat pati aplinka, kurioje gy-

vena Bulgarijos ir Lietuvos totoriai, labai skirtinga. Į Balkanus totoriai persikėlė tik XIX a. viduryje. Vadinasi, visai kitu laikmečiu. Aišku, kai kurie iš jų čia buvo gyvenę ir anksčiau, tačiau pats aktyviausias emigracijos procesas prasidėjo kaip Krymo karo pasekmė, kaip Rusijos santykių su Osmanų imperija rezultatas.

Bulgarijos totorių kalba patyrė stiprią turkų kalbos įtaką. Dabar vyksta didelis totorių tautos asimiliacijos procesas. Aišku, mūsų šalyje gyvenantys totoriai kaip galėdami stengiasi išlaikyti savo identiškumą, savo kultūrą, kuri skiriasi nuo turkiškosios, nors abiejų tautybių nariai ir išpažįsta islamą. Pavyzdžiui, visiškai kitokios tradicijos abiejose kultūrose. Yra išlikę totorių prisiminimai apie tai, kaip jiems persikėlus į Balkanus, vietiniai musulmonai stebėdavosi regėdami atvirus totorių moterų veidus. Totorių moterys niekada nedėvėjo jokių burkų ir chidžabų, nedėvi ir dabar. Tiksliai pasakyti, kiek totorių gyvena Bulgarijoje, negaliu. Mat gyventojų surašymas yra gana sąlyginis dalykas, jo metu pateikiami ne visada tikslūs klausimai. Apytikriai, manyčiau, Bulgarijos totorių esama kokie 5 – 6 tūkst.

- O kokia totorių kalbos padėtis jūsų šalyje?

- Dar esama vyresnio amžiaus žmonių, kurie kalba totoriškai. Tačiau jau XX amžiaus viduryje buvo pastebėta, kad vyksta aktyvus šios kalbos asimiliacijos procesas, kad totorių kalbą vis labiau nustelbia turkų kalba. Praeityje Bulgarijoje būta totoriškų mokyklų, bet dauguma jų užsidarė po Turkijoje įvykusios revoliucijos ir į valdžią atėjus Kemaliui Atatiurkui. Bulgarijoje vykstant aktyviam turkizacijos procesui, daugelis totorių vaikų pradėjo lankyti turkiškas mokyklas. Aš, kaip mokslininkė, į visa tai žvelgiu kaip į natūralų procesą: juk turkų kultūra vystėsi ir vystosi žymiai sparčiau, nuolat daugėja mišrių santuokų. Totorių bendruomenė palaipsniui asimiliuojasi, ko niekuomet nebuvo anksčiau. Totoriškos mokyklos užsidarė maždaug XX amžiaus trečiajame dešimtmetyje, ši kalba nedėstoma nei sekmadieninėse mokyklose, nei fakultatyvuose. Kitokia situacija yra susiklosčiusi kaimyninėje Rumunijoje. Ten esama miestų, kuriuose gausiai gyvena totorių tautybės žmonės. Valdžia stipriai remia totoriškas bendruomenes, išėina mišrūs laikraščiai, kuriuose publikacijos spausdinamos ir turkų, ir totorių kalbomis. Beje, gausi totorių bendruomenė gyvena ir Lenkijoje. Ten irgi esu rinkusi medžiagą savo moksliniam darbui.

- Kokios žinios jums yra pačios svarbiausios, renkant medžiagą moksliniam darbui apie totorių tautos istorinę atmintį ir jų kultūros savitumą?

- Pirmiausia atkreipiu dėmesį į savo pašnekovų biografijas. Prašau jų kuo plačiau papasakoti apie save, apie savo tėvų, senelių, prosenelių gyvenimą. Man labai įdomu, kokias tautines tradicijas pavyko išsaugoti iki šių dienų, kokių papročių laikomasi. Išėina lyg ir žodinė Lietuvos totorių istorija. Žmonių gyvenimas trumpas – senoji karta išėina, o su ja nebūtinai pasitraukia ir vertingiausia gyvenimiškoji išmintis. Neužrašysime – dings tie istorinių žinių klodai, kurių jau niekaip nebeatkursi.

Raižių mečetė (Alytaus r.) – vienintelė Lietuvoje, kuri nebuvo uždaryta sovietiniais metais

Mokėsi totoriško siuvinėjimo meno

Spalio 12 d. Totorių bendruomenės namuose Keturiasdešimties totorių kaime (Vilniaus r.) vyko totoriško siuvinėjimo elementų meistriškumo klasė, kurią vedė iš Lvovo (Ukraina) atvykusios moterų klubo „Krymo totorės“ narės.

Renginio dalyviai galėjo ne tik pasigrožėti siuvinėtais dirbiniais, bet ir patys išbandyti rankdarbių meno subtilybes.

Susirinkusius sveikino Tautinių mažumų departamento Ryšių su tautinėmis bendrijomis skyriaus vedėja Rasa Paliukienė.

Koncertą surengė Lietuvos totorių merginų grupė „Efsane“.

Nuo seno beveik visos moterys totorės mokėjo siuvinėti, turėjo puikų estetinį skonį. Šio meno nuo jaunų dienų buvo mokomos mergaitės. Siuvinėjimui naudojo namų darbo ir fabriko gamybos audinius, įvairius

Pradžią visada būna nelengva

siūlus, siuvinėjo įvairiais būdais. Daugelis siuvinėtų dirbinių buvo skirti buičiai: dekoratyviniai rankšluosčiai, servetėlės, staltiesės ir pan. Šie daiktai sudarė ir nuotakų kraitį.

Vieni jų buvo dovanojami jauniškiui ir jo giminaičiams, rankšluosčiai taip pat panaudojami tautinės šventės – Sabantujaus – metu.

TBN inf.

Aktyviai veiklai amžius – ne kliūtis

Tarptautinės pagyvenusių žmonių dienos, kuri minima spalio 1 d., proga Vilniaus miesto meras Remigijus Šimašius pakvietė pokalbiui septynis Vilniaus senjorus, pasižyminčius įvairiose veiklos srityse. Jie mero kabinete papasakojo, kokia įdomia, reikalinga ir aktyvia veikla galima užsiimti, dalinosi savo istorijomis. Tarp jų buvo ir Alicija Klimaševska.

A. Klimaševska gyvena Žirmūnuose, jai 82 metai.

Save lenke laikanti, bet puikiai, be akcento lietuviškai kalbanti p. Alicija 30 metų savanoriškai tvarko seniausią Vilniaus Rasų kapines. Ilgą laiką ji buvo visuomeninės Rasų kapinių draugijos pirmininkė, dabar išrinkta Garbės pirmininke. Tačiau ilgametės veiklos neapleidžia.

„Kapinės senos, priežiūros reikalauja daug. Todėl, kad ir kiek stengdavomės, visko sutvarkyti nepajėgdavome. Džiaugiuosi, kad savivaldybė pradėjo tvarkyti Rasų kapines. O mes ir toliau tęsime jų

priežiūrą“, – sakė A. Klimaševska.

Už šią veiklą ji jau apdovanota šv. Kristoforo statulele. „Labai didžiuojusi šiuo apdovanojimu. Esu gavusi daug įvertinimų, bet kaip vilnietei man šis įvertinimas – pats svarbiausias“, – džiaugėsi A. Klimaševska.

A. Klimaševska 2017 m., minint Tarptautinę tolerancijos dieną, apdovanota Tautinių mažumų departamento prie LRV Aukso Garbės ženklu „Už nuopelnus“.

TBN inf.

A. Klimaševska

Elnio gatvė Šiauliuose pervadinta į Frenkelių gatvę

Šiaulių miesto savivaldybės taryba spalio 3 d. priėmė sprendimą Elnio gatvę pervadinti į Frenkelių gatvę. Tokiu būdu nuspręsta pagerbti ir įamžinti žymaus šiauliečio pramonininko Chaimo Frenkelio ir jo šeimos atminimą.

Šią žinią ypač džiugiai sutiko Lietuvos žydų bendruomenė, kurios siūlymu ir buvo pervadinta gatvė.

„Tikimės, kad tai yra viena iš pilietiškumo pamokų, kuri padės mums visiems po truputį atstatyti istorinį teisingumą“, - rašoma žydų bendruomenės pranešime.

Ch. Frenkelis 1879 m. atvyko į Šiaulius, įsigijo odų rauginimo

dirbtuvę miesto pakraštyje ir pradėjo gamybą. Per 35 metus Ch. Frenkelis pastatė milžinišką fabriką ir sukūrė tikrą odų pramonės imperiją. Frenkeliai garsėjo ir kaip mecenatai bei filantropai. Iki šių dienų yra išlikusių jų lėšomis pastatytų pastatų. Rėmė „Aušros“ muziejų, draugijas ir organizacijas. Jokūbas Frenkelis po tėvo mirties sėkmingai tęsė darbus, tarpukariu įsteigęs didžiausią šalyje aval-

Šiomet mirusio skulptoriaus Romo Kvinto sukurto ir 2014 m. atidengto Šiauliuose paminklo Ch. Frenkeliui fragmentas

nės fabriką „Batas“, kuris 1940 m. buvo nacionalizuotas. Sovietmečiu jis veikė „Elnio“ pavadinimu. 1992 m. - privatizuotas, 1996 m. bankrutavo.

TBN inf.

M. Kudinos meninio siuvinėjimo darbų paroda

Lapkričio 23 d. Vilniuje, Marijos ir Jurgio Šlapelių namo muziejaus galerijoje vyko Lietuvos rumunų kultūros bendrijos „Dačija“, jungiančios ir Lietuvos moldavus, narės Milos Kudinos meninio siuvinėjimo darbų parodos pristatymas. Renginyje dalyvavo Lietuvos rumunų ir moldavų bendruomenių nariai. Menininkę sveikino Moldovos Respublikos ambasadorius Lietuvoje Serghej Mihov.

M. Kudina (Gorun) gimė vaizdingame Moldovos Čioburčiu kaime, esančiame ant skardingų Dniestro krantų. Jos tėvas buvo avių kaimenės piemu, tad mažoji Mila kiekvieną dieną nešdavo jam pietus. Jos kelias vingiavo per sodus ir vynuogynus.

Nuo pat mažens Milos širdį pavergė poetiškas Moldovos gamtos grožis. Mama ją mokė tradicinių moldavų amatų: pinti krepšius, austi rankų darbo kilimus, siuvinėti. Nuo to laiko Mila Kudina nesiskiria su meniniu siuvinėjimu.

M. Kudina (k.) gali daug pasakoti apie savo paveikslus

Užaugusi Mila tapo matematikos mokytoja, ištekojo ir išvyko gyventi pas vyrą į Lietuvą. Dirbo gamykloje, vėliau - mokykloje, kur mergaitėms vedė darbų pamokas, daug metų vadovavo rankdarbių būreliui.

Parodoje pristatomuose darbuose vyrauja švelnūs augalijos pasaulio siužetai - kur žydi gėlės ir skraido ryškiaspalviai drugeliai, gieda pasakų paukščiai. Menininkės darbai patraukia dekoratyvumu, spalvų gausa.

M. Kudinos darbai pelnė deramą pripažinimą Lietuvoje ir užsienyje. Jos siuvinėtos staltiesės, servetėlės, sieniniai kilimėliai buvo eksponuojami liaudies kūrybos mugėse Lenkijoje, Vokietijoje, Prancūzijoje ir Danijoje. Mila dalyvavo folkloro ir amatų festivalyje „Gustar 2013“, kituose renginiuose Moldovoje ir visuomet susilaukdavo didžiulio susidomėjimo.

TBN inf.

Pakaunės litvakus primins knyga

Pastaraisiais metais išleista ne viena knyga apie įvairių Lietuvos miestų, miestelių žydų istoriją, jų kultūros paveldą. Šia tema tik ką išėjo dar vienas leidinys – autorių kolektyvo parašyta knyga „Žydai Pakaunėje“. Leidinį sudarė Garliavos Jonučių gimnazijos mokytoja, Vilniaus universiteto Kauno fakulteto doc. dr. Inga Stepukonienė.

Knygoje pateikta kraštotyrinė medžiaga apie Pakaunės (Zapyškis, Vilkija, Čekiškė, Babtai, Vandžiogala, Garliava) žydų nekilnojamojo kultūros paveldą, bendruomenes, žmonių likimus, gyvenimo būdą, tradicijas išplės žinias apie dingusią pasaulį.

Visa tai atkurti buvo sunku, nes tikrieji liudytojai žuvo Holokausto metu. Nebėra gyvųjų tarpe juos pažinojusių žmonių. Nebeliko ir daugybės tuos gyvenimus liudijančių dokumentų, nuotraukų.

„Žinias apie vietovių žydus rinkome iš įvairių istorinių šaltinių, archyvų, anksčiau užrašytų pasakojimų, laikydami nuostatos, kad svarbi yra kiekviena, net ir iš pirmo žvilgsnio menkiausia detalė, istorija, žinia“, – sakė knygos sudarytoja I. Stepukonienė.

Knygoje publikuojami mokslininkų tyrimų išdavos, žmonių atsiminimai. Dauguma Pakaunės miestelių žydų istoriją nagrinėję autoriai – vietos gyventojai. Pavyzdžiui, straipsnį apie Čekiškės žydų gyvenimą parašė čekiškietis kraštotyrininkas Antanas Vaičius, Kulautuvos – kulautuviškis Algirdas Marazas, Garliavos – garliaviškiai I. Stepukonienė, Robertas Keturakis ir Ovidijus Jurkša.

Jie atskleidė ne vieną įdomią, bet mažai žinomą gyvenimo istoriją. Pavyzdžiui, knygoje pasakojama apie sutuoktinius Leibą ir Esterą Tilę Karnovskius. Šiuos Vilkijoje gyvenu-

sius litvakus likimas nubloškė į JAV. Ten jie įsivaikino ir užaugino Louisą Armstrongą, vėliau tapusį pasauline džiaz legendą.

Leidinyje rašoma apie Holokausto aukų masines kapavietes. Tokių Kauno rajone yra septynios. Visos žydų žudynių vietos, o taip pat senosios žydų kapinės (iš viso yra išlikusios šešerios kapinės) yra įrašytos į LR kultūros paveldo vertybių registrą.

Pakaunėje išlikę nemažai žydų nekilnojamojo kultūros paveldo, apie kurį rašoma knygoje. Zapyškyje, Vilkijoje, Čekiškėje, Babtuose, Vandžiogaloje, Garliavoje istorinį vaizdą yra išlaikiusios ištisos buvusių žydų gyvenamųjų namų gatvės, sinagoga Čekiškėje, škala Zapyškyje, kromeliai. Visa tai turi neįkainuojamą išliekamąją vertę.

**Knygos viršelio nuotrauka ir bibliografiniai duomenys trečiame viršelio puslapyje.*

Literatūrinį almanachą skyrė valstybės jubiliejui

Kauno G. Deržavino rusų literatūros klubas lapkritį išleido knygą „Kauno literatūrinis almanachas-2018“, skirtą Lietuvos valstybės atkūrimo 100-mečiui.* Nemaža jo dalis atspindi Lietuvos tautos kovą už laisvę, demokratiją, žmonių gerovę.

Almanache išspausdinta 45 įvairių tautybių, skirtingo išsilavinimo, pro-

fesijų, gyvenimiškos patirties autorių kūryba. Bet visus juos vienija pagarba savo valstybei ir tautai, geranoriški santykiai ir bendravimas.

Viršelio nuotraukoje – Vyčio skulptūra „Laisvės karys“. Ji iškilmingai atidengta šių metų liepos 5 d. Valstybės (Lietuvos karaliaus Mindaugo karūnavimo) dienos išvakarė-

se. Nuotraukos autorius – Rimantas Leitanas.

Leidinio puslapius puošia dailininko Vladimiro Beresniovo grafikos darbai ir humoristiniai piešiniai.

**Almanacho knygos viršelio nuotrauka ir bibliografiniai duomenys trečiame viršelio puslapyje.*

Ir namai gali daug papasakoti

Vilniaus Žydų kvartalas kadaise užėmė didžiąją senamiesčio dalį. O šiandien rami Žydų gatvė buvo viena gyvybingiausių jo arterijų. Joje iki Antrojo pasaulinio karo virė gyvenimas. Čia stovėjo Didžioji sinagoga ir Mato Straušno biblioteka, rezidavo Gaonas, šurmuliavo turgūs ir restoranai, glaudėsi daugybė krautvėlių. Gatvė 1944 m. sovietų buvo

subombarduota, po karo labai pertvarkyta – iš penkiolikos namų liko tik trečdalis.

Kokia ta gatvė buvo iki karo, atskleidžia istorikų Aelitos Ambrulevičiūtės, Gintės Konstantinavičiūtės ir Giedrės Polkaitės-Petkevičienės parengta knyga „Žydų gatvės kasdienybė XIX–XX a. Iki 1940 m.“* Knygoje nuosekliu pasakojimu, nuo-

traukomis, brėžiniais ir kita vaizdine medžiaga atkuriamas XIX–XX a. Žydų gatvės vaizdas: išlikę ir neišlikę pastatai, gyventojų vardai, jų veiklos barai ir kasdienio gyvenimo detalės.

Pirmojoje knygos dalyje apžvelgiama Žydų gatvės istorija, jos vieta litvakų socialinio ir kultūrinio gyvenimo kontekste. Autorių teigimu, surinkta medžiaga leidžia išskirti

keletą gatvės fenomenų, būdingų visam žydiškajam Vilniui. Vienas jų – tai neįtikėtinas šio kvartalo gyventojų kasdienis skurdas, aprašytas amžininkų ir liudijamas miesto šaltinių. Pabrėžtina daugybės smulkių krautuvėlių ir dirbtuvių skurdo ekonomika, gyvenamųjų būstų ankštumas ir išmaldos prašytojai, dešimtimis besibūriuojantys viso kvartalo gatvelėse. Pasak rašytojo ir žurnalisto Izraelio Coheno, kuris lankėsi Vilniuje prieš Antrąjį pasaulinį karą ir M. Strašūno bibliotekoje rinko medžiagą Vilniaus žydų istorijos studijai, trys ketvirtadaliai 1938 m. Vilniuje gyvenusių žydų priklausė nuo labdarinių filantropinių organizacijų ar asmenų paramos, o keturi penktadaliai miesto žydų iš vakaro nežinojo, kur pusryčiaus kitą rytą.

Kitas žydiškojo Vilniaus reiškiny – intelektualinės tradicijos susitelkimas ir jos tęstinumas, palikęs išpaudus Žydų gatvės erdvėse. Materialaus skurdo ir intelektualinio gyvenimo intensyvumo sambūvį viename miesto kvartale gali paaiškinti ir oligarchinė žydų bendruomenės struktūra arba tai,

ką šiais laikais vadintume socialine diferenciacija.

Kitose dviejose knygos dalyse apžvelgiamos Šiaurinės ir Pietinės gatvės dalių posesijos (posesija – žemės sklypas su jame pastatytais namais). Pasiremamos gausia archyvine medžiaga, autorės rekonstruoja buvusių ir esamų namų kasdienį gyvenimą, pateikia namų savininkų sąrašą per visą tiriamą laikotarpį. Knygoje publikuojama daugybė to meto nuotraukų, buvusių gatvės pastatų brėžiniai ir planai, kai kurie iš jų, kaip antai žydų pirties planas – pirmą kartą.

Žydų pirties planas, kurį autorės surado 2015 m., ypač reikšmingas. Pirties planą autorės perdavė Izraelio senienų tarnybos atstovui dr. Jonui Seligmanui, taip prisidėdamos prie nuo 2016 m. jo vykdomų Didžiosios sinagogos kiemo archeologinių tyrimų.

Ypatinę „prieskonį“ knygai suteikia reklaminiai skelbimai, pranešimai, prašymai, sutartys, raštai, atskleidžiantys žydų verslavimo barus, jų kasdienes problemas ir rūpesčius, kalbos specifiką ir paberiantys įvai-

riausių antropologinių detalių, įdomių panagrinėti savaime.

Pasak vienos iš knygos autorių – A. Ambrulevičiūtės, ją labiausiai nušėbino Žydų gatvės apgyvendinimo tankumas. Pavyzdžiui, 249 posesijos name buvo 50 butų, kuriuose registruota 500 gyventojų (nuomininkų), 244, 246 ir kitose posesijose – po 200–300 gyventojų. Net kvartalo viešąją tualetą kasdien aplankydavo 3000 žmonių. Šiandien besilankant šioje mažoje gatvelėje neįmanoma išvaizduoti tokių žmonių srautų.

Tikimasi, kad ši dvikalbė (lietuvių ir anglų) knyga patrauks Vilniaus ir žydų istorijos entuziastų, gidų dėmesį, bus vertinga buvusiems ir esamiems gatvės gyventojams, jų palikuonims, miesto svečiams.

Knyga apie Žydų gatvės kasdienybę yra antroji iš serijos „Prabilę namai“. Pirmoji šios serijos knyga – A. Ambrulevičiūtės „Prabilę namai. XIX a. Vokiečių gatvės eskizai“ – išleista 2016 m.

**Knygos viršelio nuotrauka ir bibliografiniai duomenys trečiame viršelio puslapyje.*

Abiejų Tautų Respublika buvo daugiatautė ir daugiakultūrė valstybė

Šiame esė rinkinyje,* kurį išleido Lenkijos istorijos muziejus ir Niujorko leidykla „Piasa“, aptariama Abiejų Tautų Respublikos kultūrinė ir etninė įvairovė. Esė pateikiami tautų ir etninių grupių demografiniai duomenys, atskleidžiamas jų papliti-

mas, socialinė struktūra ir poveikis valstybės politiniam gyvenimui bei kultūrai. Be lietuvių, lenkų ir rusėnų, minimi vokiečiai, žydai, armėnai, totoriai, karaimai, čigonai, italai, škotai ir olandų menonitai.

Šią knygą galima perskaityti Lietu-

vos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekoje.

**Under a common sky. Ethnic groups of the Commonwealth of Poland and Lithuania. Warsaw. Polish History Museum. New York. PLASA Books. 2017. 270 p.*

Lenkai Lietuvoje ir Latvijoje

Knygos* autorė apibendrina lenkų tautinių bendrijų veiklos sąlygas Lietuvoje ir Latvijoje.

Lenkai Latvijoje yra ketvirta tautinė mažuma (po rusų, baltarusių ir ukrainiečių). Lietuvoje lenkai yra skaitlingiausia tautinė mažuma. Latvijoje jų

skaicius – 46,4 tūkst. (2,2 proc.). 2011 m. surašymo duomenimis, Lietuvoje gyveno kiek daugiau nei 200 tūkst. (6,6 proc.) lenkų tautybės gyventojų.

Lietuvoje lenkams, kaip ir visų tautinių mažumų atstovams, buvo suteikta Lietuvos pilietybė. Latvijoje

36 tūkst. lenkų yra Latvijos piliečiai ir 8,8 tūkst. – vadinamieji nepiliečiai.

Šią knygą galima perskaityti LMA Vrublevskių bibliotekoje.

**Knygos viršelio nuotrauka ir bibliografiniai duomenys trečiame viršelio puslapyje.*

Tautinės mažumos Estijoje

Nedidelėje Estijoje gyvena per 190 tautybių atstovų. Bendras gyventojų skaičius – 1 mln. 317 tūkst., iš jų estų – 900 tūkst. Per nepriklausomybės laikotarpį estų Estijoje sumažėjo 65 tūkst. Priežastys – emigracija ir mažas gimstamumas.

Kitataučių Estijoje yra apie 30 proc. Beveik ketvirtadalį gyventojų sudaro rusai – 330 000. Toliau eina ukrainiečiai (23 000), baltarusiai (12 000), suomių (7 600), latviai (2 200), žydai (1 970), vokiečiai (1 945), totoriai (1 940), lietuviai (1 880) ir lenkai (1 670). Kitų tautybių atstovų Estijoje yra 12 770. Šie duomenys kinta, nes į šalį nuolat atvyksta žmonių iš užsienio, taip pat ir iš tolimų kraštų.

Estijos valstybinę politiką kitataučių atžvilgiu reguliuoja Tautinių mažumų kultūrinės autonomijos įstatymas, priimtas 1993 m. Pagal jį Estijos nacija-autochtonu – pripažįstami tiktai estai, o tautinėmis mažumomis – Estijos Respublikos piliečiai, kurie skiriasi nuo estų etnine kilmė, kultūros savitumu, religija arba kalba. Tokiu būdu tautinės mažumos statusą negalėjo gauti šimtai

tūkstančių neestų, kuriems 1992 m. nebuvo sutikta Estijos Respublikos pilietybė.

Šiuo metu Estijoje oficialiai įregistruota 40 tautinių mažumų. O iš viso šalyje veikia per 300 kultūros ir švietimo tautinių mažumų nevyriausybinių organizacijų. Jos gauna Kultūros ministerijos finansinę paramą rengti savo šventes, organizuoti sekmadienines mokyklas, išlaikyti patalpas, mokėti už ryšių priemones ir kt.

Tautinių mažumų reikalais rūpinasi Kultūros ministerija, prie kurios kaip konsultacinė institucija veikia Tautinių mažumų taryba. Ministerija remia tautinių mažumų kultūrą, padeda puoselėti tradicijas, išsaugoti savitumą, kalbą, yra atsakinga už integracijos politiką.

Prie Estijos Respublikos prezidento yra įkurtas Tautinių mažumų apskritasis stalas. Be to, veikia valstybės finansuojamas Estijos tautų susivienijimas, palaikantis tautinių mažumų integracijos politiką. Tautinių mažumų interesams atstovauja ir Tautinių mažumų rūmai, dirbantys visuomeniniais pagrindais.

Nuo 2005-ųjų metų šalyje rugsėjo 24 d. pažymima oficiali valstybinė šventė – Estijos nacių diena, dar kitaip vadinama Tautinių mažumų diena. Ši data pasirinkta dėl to, kad 1988 m. rugsėjo 24 d. pirmą kartą vyko Estijos tautų forumas. Tą dieną vyksta koncertai, nacionalinių patiekalų ir kostiumų pristatymai. Pernai Talino rotušės aikštėje buvo surengta etninė mugė.

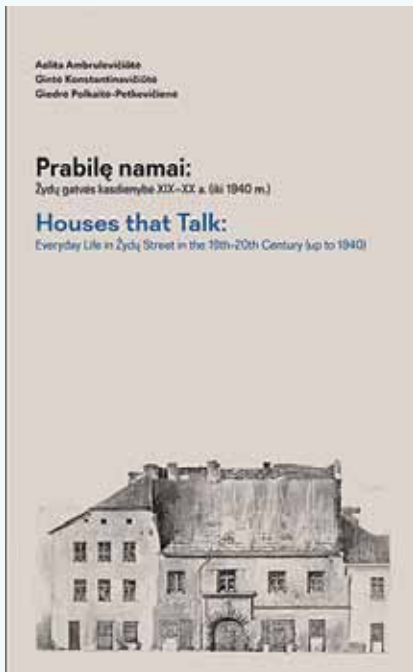
SUMMARY

Pope Francis: throughout all of its history Lithuania has managed to shelter, gather and accept the people of various nationalities and religions. On the 22–23rd September Pope Francis visited Lithuania for apostolic visit. In his speech in Simonas Daukantas Square in Vilnius Pope Francis said that throughout all of its history Lithuania has managed to shelter, gather and accept the people of various nationalities and. The Pope put flowers for the victims of the Holocaust at the monument in the territory of the Vilna Ghetto and said a prayer.

The 75th anniversary of the destruction of the Vilna Ghetto was commemorated. On the 23rd September there was the 75th anniversary when the Vilna Ghetto was liquidated. In Lithuania this day is commemorated as the day of the Genocide of the Jews. The ceremony of the honour of the victims of the Holocaust took place in Paneriai Memorial Museum. The President of Lithuania Dalia Grybauskaitė awarded the Lithuanian citizens, who were saving the Jews during the Second World War from lethal danger, with the Life Saving Cross. A lot of other events intended for this date took place.

N. Petrauskienė, J. Rumsa. History and the present are inseparable in Markuciai. The Literary Museum of A. Pushkin, located in a wonderfully beautiful and cosy corner of Vilnius, which is nice during all seasons, is one of the few centres of the Russian culture in Lithuania. The house was built 150 years ago. The Museum has been functioning here since 1984, which is visited by 7000 visitors from Lithuania and many foreign countries each year. The Museum performs a huge education work, participates in international projects.

Naujos knygos

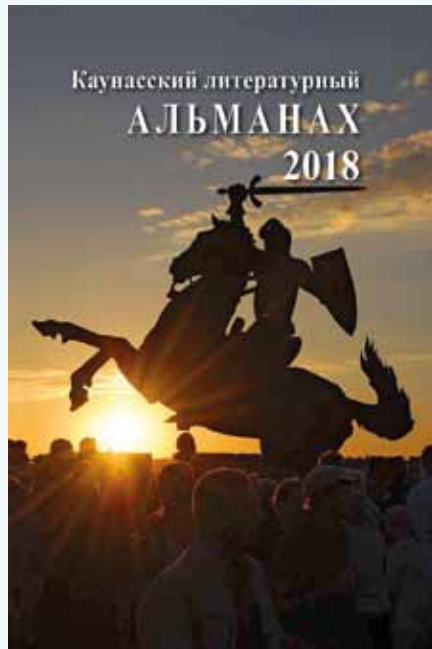

Aelita Ambrulevičiūtė, Gintė Konstantinavičiūtė, Giedrė Polkaitė-Petkevičienė. **Prabilę namai. Žydų gatvės kasdienybė XX a.–1940 m. Vilnius. Aukso žuvys. 2018. 272 p., iliustr.**

p. 26

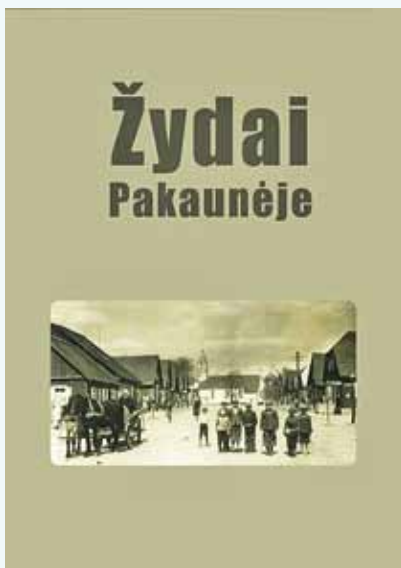
Kauno literatūrinis almanachas-2018. Sudarytojas G. Deržavino rusų literatūros klubo pirmininkas Galimas Sitdykovas, dailininkas Vladimiras Beresniovas. Maketuojas-dizaineris ir viršelio nuotraukos autorius Rimantas Leitanas. Kaunas. 2018. 208 p., iliustr.

p. 26

Žydai Pakaunėje. Straipsnių rinkinys. Sudarytoja Inga Stepukonienė. Vilniaus universitetas, Kauno fakultetas. Kaunas. Naujasis lankas. 2018. 335 p., iliustr., faks., portr. Santr. angl.

p. 26

Ступени. Международный литературно-публицистический альманах. Стихотворения, проза, публицистика. Vilnius. UAB BMK leidykla. 2018. 420 p., iliustr. Tiražas 110 egz.

p. 21

Leśniewska-Napierała, Katarzyna. **Geograficzno-polityczne uwarunkowania sytuacji mniejszości polskiej na Litwie i Łotwie po 1990 roku. Łódź. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego. 271 p.**

p. 27

„Tautinių bendrijų naujienų“ galerija

Šioje galerijoje spausdiname keletą vilniečio Arkadijaus Kanduralovo (1883–1973) paveikslų reprodukcijų. Dauguma dailininko darbų priskiriami peizažo žanrui. Jis labiausiai mėgo tapyti Vilniaus Žvėryno, kur gyveno, apylinkes: Neries pakrantes, pušynus, lauko keliukus, jaukius namukus ir kiemelius. Šias metais A. Kanduralovo paveikslų paroda veiks Tautinių bendrijų namuose.

ISSN 2029-7394

9772029739001

4K